

Luitenant-Generaal W. K. L. VAN HELDEN.
Adjutant in b/d. van Hare Majesteit de Koningin.

De troebelen aan de Indo-Afghaansche grens.

(Met plaat 4.)

(Vervolg van No. 7, blz. 502.)

DE TIRAH-EXPEDITIE.

Zocals reeds met een enkel woord werd medegedeeld, hadden zich ook onder de Afridi's en Orakzai's teekenen van oproerige gezindheid geopenbaard. De in hun gebied heerschende ontevredenheid mag mede op rekening worden gebracht van de voorwaarts strevende grenspolitiek der Britsch-Indische Regeering, die de laatste jaren voortdurend er op uit was geweest haren invloed in de streek ten Westen van Peshawar uit te breiden.

De Afridi's en Orakzai's waren met de plannen der Regeering verre van ingenomen en zagen in het aanleggen van strategische wegen in hun gebied eene ernstige bedreiging hunner onafhankelijkheid. Het misnoegen der Afridi's steeg ten top, toen het ruchtbaar werd, dat bij de Regeering het voornemen bestond een spoorweg te bouwen van Michni naar Lalpura langs den linkeroever der Kabulrivier. Werd dit plan ten uitvoer gelegd dan zou den Afridi's eene belangrijke financiëele schade worden toegebracht. De Afridi's toch hadden tot dusverre eene subsidie van de Indische Regeering voor het veilighouden van den Khyberpas genoten. Over dezen pas loopt de handelsweg van Afghanistan naar de noordwestelijke provinciën van het Indische Rijk, tal van karavanen maken van dien weg gebruik op hunnen tocht van en naar Afghanistan. De beteekenis van dien weg zou derhalve aanzienlijk verminderen, indien eene verbinding tot stand kwam, die niet alleen sneller, maar tevens ook veiliger zou zijn. De subsidie aan de Afridi's toegekend zou, als niet langer gemotiveerd, zoo niet ingetrokken, dan toch beduidend verminderd worden, zoodat de Afridi's een groot deel hunner inkomsten zouden verliezen.

Aldus zien we, dat ook de opstand der Afridi's en der aan hen verwante Orakzai's alleen politieke oorzaken had en dat het geloof geheel buiten de quaestie stond. Wel is waar hadden de mullah's de stammen tot vijandelijkheden aangezet, maar bij den grooten invloed, dien de priesters op de Pathans hebben, ook in politieke aangelegenheden, is dit alleszins verklaarbaar.

De hoofdaanlegger van den opstand in Tirah was de meergenoemde HADDA MULLAH. Deze priester had den 6^{en} Augustus eene vergadering van stamhoofden te Bagh in Tirah geleid, waarin besloten was om,

evenals de bevolking in de Swatvallei naar de wapens te grijpen. De forten in den Khyberpas zouden het 't eerst moeten ontgelden.

Het schijnt dat de Afridi's aanvankelijk niet geneigd waren aan den opstand deel te nemen, maar dat zij door den invloedrijksten priester van hunnen stam, MULLAH AKBAR van de Akakhels, daartoe gedwongen werden.

Omtrent den Khyberpas, waarin de Afridi's de eerste blijken van hunne vijandige gezindheid gaven en die om zijne belangrijkheid eene beschrijving eischt, zij het volgende medegedeeld.

Hoewel men spreekt van den Khyberpas zou het juister zijn te zeggen de Khyberpassen, want feitelijk zijn er meerdere opeenvolgende passen, die zich over een afstand van ongeveer dertig mijlen uitstrekken. De gesteldheid van het terrein is afwisselend, zoodat men den pas doortrekende zich nu eens bevindt tusschen steile bergwanden, dan weer in de vlakte. Spoedig na het verlaten van Jamrud, dat op een afstand van tien mijlen van Peshawar ligt en den oostelijken ingang van den pas beheerscht, heeft men de vlakte achter zich en krijgt het terrein geleidelijk een meer heuvelachtig karakter. De weg stijgt en men bereikt de Shahgarhoogten vanwaar men het gezicht heeft op het fort Ali Mesjid, dat tien mijlen westwaarts van Jamrud ligt. Ali Mesjid is gebouwd op eene steile rots, de muren zijn opgetrokken op de fundamenten van een Boedhatempel. De offensieve waarde dezer versterking is vrij groot, wijl men met de stukken den doorgang tusschen de hoogten, westwaarts van den post gelegen, behoorlijk kan bestrijken. Uit een defensief oogpunt daarentegen mag men de ligging van het fort minder gunstig heeten. Eerstens omdat het fort door de omliggende hoogten volkomen beheerscht wordt, en niet 't minst omdat de watervoorziening nogal bezwaren in heeft. Dagelijks toch moet de bezetting het noodige water halen uit de Khyberrivier, die 200 meter lager ligt.

Op eenigen afstand van Ali Mesjid verwijderen zich de aan weerszijden van den weg gelegen heuvels verder van dezen, de weg daalt en bereikt bij het dorp Kota Khusta de vlakte eene uitgestrekte vallei, waarin eenige dorpen verspreid liggen. Even vóór Lundi Kotal, dat op een afstand van ongeveer twaalf mijlen van Ali Mesjid ligt, buigt de weg zich meer westwaarts, leidt nu over een rotsachtig terrein, om ten slotte door de vlakte naar Dahka (in Afghanistan) te voeren.

De in den Khyberpas gelegen forten, t. w. Jamrud, Maude, Ali Mesjid en Lundi Kotal, waren voor het uitbreken van den opstand bezet door de Khyber-Rifles. Deze troepen waren uit de Afridi-stammen gerecrueteerd; zij werden bewapend, gekleed en bezoldigd door het gouvernement.

Omtrent het fort Maude zij nog medegedeeld, dat het eerder op den naam „blokhuis" dan op dien van fort aanspraak kon maken. Het lag op ongeveer twee mijlen afstand van Jamrud.

Met het oog op de oproerige beweging onder de grensstammen had de Indische Regeering het noodig geoordeeld de militaire macht in het

Noord-Westen te versterken en beschikte men omstreeks half Augustus reeds over twee reserve brigades te Rawal-Pindi.

De 1^e Brigade onder de bevelen van Generaal YEATMAN BIGGS bestond uit:

het 2^e Bat^{on} Oxfordshire Lichte Inf^{ie};

het Reg^t Royal Irish Inf^{ie};

het 3^e id. Gurhka's;

het 12^e Bat^{on} Bengaalsche Inf^{ie};

het 18^e Reg^t id. Cav^{ie};

1 bergbatterij, en

1 comp^{ie} sappeurs en mineurs.

De 2^e Brigade onder Generaal WESTMACOTT, was als volgt samengesteld:

het 1^e Bat^{on} Northamptonshire;

het 1^e id. Dorsetshire;

het 9^e Reg^t Gurhka's;

het 1^e Bat^{on} van het 2^e Reg^t Gurhka's;

1 veldbatterij;

het 3^e Reg^t Bengaalsche Cav^{ie}, en

1 comp^{ie} sappeurs en mineurs.

Weinige dagen na aankomst dezer troepen te Rawal-Pindi, kwamen de eerste berichten in omtrent den opstand der Afridi's en Orakzai's en bleek het, dat de genomen maatregelen niet overbodig waren.

Al spoedig vertrok eene uit alle wapens samengestelde troepenmacht naar Kohat om de in opstand gekomen streek te observeeren, terwijl Generaal YEATMAN BIGGS niet lang daarna ook Rawal-Pindi verliet om het bevel over de troepen tusschen Kohat en Kurram op zich te nemen. Generaal WESTMACOTT toog naar Peshawar om zoo noodig hulp te kunnen verleen, hetzij tegen de Afridi's, dan wel aan BINDON BLOOD.

De Orakzai's hielden zich op in de streek tusschen Kurram en Thal en bedreigden de in dat gebied gelegen posten; de Afridi's rukten door den Khyberpas op fort Jamrud aan.

De betrekkelijk zwakke troepenmacht der Engelschen liet niet toe handelend op te treden tegen de sterke en goed gewapende benden der Pathans; men moest zich voorloopig bepalen tot het observeeren van den vijand en zoo mogelijk diens verder voortrukken beletten.

Het garnizoen van Peshawar, dat dagelijks met versche troepen werd versterkt, kwam onder de bevelen van den Generaal ELLES. In Samana, waar de verschillende posten door het 36^e Bataljon Sikhs bezet waren, concentreerde men dat korps in de voornaamste versterking, fort Lockhart, en werd in de bezetting der verschillende posten voorzien door andere voor den velddienst minder bruikbare troepen. Men beoogde met dezen maatregel het ter beschikking krijgen van een korps, dat zich leende tot het uitvoeren van snelle marschen en, dat bovendien geacht kon worden volkomen vertrouwd te zijn met de landstreek, waarin het moest ageeren. Evenwel, sterk was de aldus gevormde macht niet, want behalve fort Lockhart en fort Gulistan (Cavagnari), die elk 175 man bezetting hadden, bedroeg die van elk der overige posten — Sangar,

Dhar, Crag, Picquet, Sartope en Saragarhi — hoogstens 40 man. De nutteloosheid van eene zoodanige bevestiging der landstreek, het Samanaplateau, is in den jongsten oorlog voldoende gebleken. Dat er van een actief optreden met eene bezetting van 25 à 40 man geen sprake kon zijn, behoeft geen betoog, maar ook zelfs tot de verdediging van den eigen post bleek een zoo kleine bezetting niet in staat. Gestadige bezorgdheid voor het lot dier postjes was het gevolg van deze machtsversnippering.

In de Kurramvallei hadden de Orakzai's gedurende de laatste helft van Augustus de daarin gelegen posten verontrust. Voortdurend werden de telegraafdraden tusschen Thal en Parachinar gekapt. Tot belangrijke ondernemingen tegen de posten kwam het daar evenwel niet, evenmin als in Samana.

Eerst den 27^{en} scheen het den Orakzai's ernst te zijn geworden. Met ruim 4000 man trokken zij op tegen fort Gulistan, maar toen van fort Lockhart versterking kwam opdagen, zagen zij van een aanval op het fort af en trokken naar het Noord-Oosten om zich in de nabijheid van fort Lockhart te verzamelen. De Luitenant-Kolonel HAUGHTON, die het bevel had over de in Samana gelegeerde troepen, gelastte nu, dat de naar Gulistan opgerukte versterking naar fort Lockhart zou terugkeeren.

Dagelijks patrouilleerden cavalerie-afdeelingen tusschen Hangu en Shinoari omdat men vreesde, dat de Orakzai's zouden trachten tusschen beide punten door op Kohat aan te rukken. Het bleek echter spoedig, dat de Orakzai's geen uitvoering aan hun plan durfden geven; zij trokken weder westwaarts en maakten zich meester van eenige in 't westelijk gedeelte der Samana gelegen politieposten. De post Shinoari werd in den avond van den 28^{en} door de Orakzai's aangevallen en, nadat de bezetting (Borderpolice) de vlucht had genomen, verbrand. Eene afdeeling, die op 't hooren van de tijding, dat de post bedreigd werd, te hulp was gezonden, kwam te laat.

Na dit aanvankelijk succes besloten de Orakzai's eenige dagen rust te nemen en naar hunne dorpen terug te keeren. Alvorens uiteen te gaan, belegden zij evenwel eene vergadering, waarin werd besloten, dat den 3^{en} September een aanval zou worden gedaan op fort Gulistan door de Alikhels, de Mamuzai's, de Akhels en de Alisherzai's, terwijl de Mishti's, de Mallakhels en de Rabiakhels dienzelfden dag Hangu zouden aantasten.

Omtrent de handelingen der Afridi's zij het volgende medegedeeld. Den 23^{en} Augustus maakten zij zich meester van fort Maude, den 25^{en} van Lundi Kotal en den 26^{en} van Ali Mesjid. Aangezien deze forten bezet waren door de z. g. Khyber-Rifles, gerecrueteerd uit de verschillende Afridi-stammen, was het den aanvallers mogelijk zich van de genoemde versterkingen meester te maken en ze te vernielen zonder daarbij beduidenden tegenstand te ondervinden. Zij waren daarmee geheel meester geworden van den Khyberpas en aan een verdrijven van den vijand uit dien pas viel niet te denken zoolang men niet beschik-

ken kon over eene sterke troepenmacht. In afwachting daarvan moest men zich voorloopig bepalen tot het verhinderen van een eventueelen aanval op de forten Bara en Jamrud, die daarom versterkt werden. Deze maatregel was ook in het belang van de veiligheid van Peshawar niet overbodig. Een deel van de Afridi's toch had zich van de hoofdmacht hunner stamgenooten afgescheiden en was zuidelijk getrokken in de richting van Kohat. Onmogelijk was het niet, dat de bende, opeens van richting veranderende, zou trachten tusschen fort Bara en Matani doortrekkende, tot Peshawar door te dringen. In den avond van den 26^{en} evenwel ontving Generaal YEATMAN BIGGS het bericht, dat de Firozkhels, de Bizoti's en de Utmankhels, stammen tot de Afridi's behoorende, het plan hadden zich van Kohat meester te maken. Nog dienzelfden nacht werd hun een compagnie Punjabi's tegemoet gezonden, die nog tijdig der bezetting van den post Mamuzai, tusschen Kohat en den Ublanpas gelegen, de behulpzame hand kon bieden bij het afslaan van een aanval der Afridi's op die versterking. Te 4 uur 's ochtends van den 27^{en} rukte een uit alle wapens samengestelde colonne uit Kohat op om de vijandelijke bende te verdrijven. Deze werd aangetroffen in den Ublanpas, waarin zij zich door het opwerpen van steenen borstweringen, sangars geheeten, had versterkt. De veldbatterij opende te 7 uur haar vuur op 's vijands voornaamste stelling, die na een half uur bestookt te zijn geweest, door de infanterie werd aangetast. Hiertoe rukten twee inlandsche compagnieën langs de hoogten ter rechterzijde van den pas op, gevolgd door de twee bij de colonne ingedeelde Europeesche compagnieën. Den pas langs de linkerzijde binnen te dringen bleek niet doenlijk; het terrein liet dit niet toe. De opmarsch der infanterie werd weinig bemoeilijkt. Enkele vijandelijke schutters wisten, gedekt achter rotsblokken, eenigen tijd stand te houden en den troep enkele verliezen toe te brengen, maar ook zij werden verdreven, zoodat de pas omstreeks half elf geheel gezuiverd was. Met 't oog op de groote vermoeidheid der troepen oordeelde Generaal YEATMAN BIGGS het niet raadzaam den vijand, die over de Bararivier teruggetrokken was, te vervolgen en gaf hij het sein tot den terugtocht. Het verlies der Engelschen was onbeduidend; men had slechts vier gewonden bekomen, terwijl één man vermist bleek.

Tot den 3^{en} September bleef het nu in het stroomgebied van de Khankirivier vrij rustig, waarvan de Engelschen gebruik maakten om de posten Gulistan en Saragarhi te versterken. In den avond van dien dag verscheen eene 400 man sterke bende in de onmiddellijke nabijheid van Gulistan en stak den brand in eene dooruhaag, die de afsluiting vormde van het voorwerk van den post. De bezetting slaagde er in het vuur te blussen en den vijand, die tot middernacht bleef doorvuren, tot den aftocht te dwingen.

Het schermutselen in Samana bleef voortduren; herhaaldelijk moest het 36^e Bataljon Sikhs nu hier, dan daar aan de verspreid liggende posten hulp verleen.

Den 8^{en} September kreeg YEATMAN BIGGS te Hangu het bericht, dat de Afridi's besloten hadden zich met de Orakzai's te vereenigen om dezen in den voorgenomen aanval op Hangu en op de Samanaforten te steunen. Ten einde den vijand voor te zijn, trok de Generaal nog denzelfden nacht met eene sterke colonne de Khankivallei in, terwijl hij tevens de te Hangu aangekomen vivres en munitie voor de Samanagarnizoenen opvoerde. De aanvulling van den munitievoorraad was dringend noodig; alleen het 36^e Bataljon Sikhs had men een tiental dagen te voren van eenen voldoende voorraad patronen kunnen voorzien.

Omstreeks half twee 's nachts was de volgende troepenmacht in de nabijheid van Hangu geconcentreerd, t.w. 300 man van het Royal Irish Regiment, 1000 Gurhka's en 500 Punjabi's aan infanterie, 3 inlandsche eskadrons cavalerie, 4 stukken van de 9^e veldbatterij, een detachement sappeurs en mineurs en eenig hospitaalpersoneel. De voorhoede, 500 Gurhka's, marcheerde op het reeds vermelde uur af en werd twee uren later door de hoofdcollonne gevolgd. Het scheen, dat de vijand de streek tusschen Hangu en fort Lockhart ontruimd had; men bemerkte althans niets van zijne aanwezigheid. Daar de weg moeilijk begaanbaar was, deed YEATMAN BIGGS de cavalerie en het geschut naar Hangu terugkeeren. De rest der colonne trok door naar fort Lockhart, dat tegen den middag werd bereikt. Onmiddellijk na de aankomst aldaar togen de genietroepen aan het werk om den weg naar Gulistan te verbeteren.

Omstreeks 7 uur 's avonds van den 10^{en} ontving YEATMAN BIGGS het bericht, dat de Afridi's over den Sempaghapas in aantocht waren en op Karappa aanrukten. Werkelijk werd genoemd plaatsje den volgenden dag door de benden bezet.

Ten einde zekerheid te verkrijgen omtrent 's vijands ware sterkte, besloot YEATMAN BIGGS een detachement Gurhka's ter verkenning uit te zenden. Den 12^{en} 's morgens ontving de Generaal het bericht, dat de Afridi's ruim 10.000 man sterk waren en 22 standaards meevoerden. Dit bericht werd door gelijklopende gevolgd, terwijl de chef der Borderpolice den Generaal mededeelde, dat het 's vijands voornemen was zich van Hangu en de daarvóór gelegen posten meester te maken. Onverwijld werd de post Shahukhel in de Khankivallei met 200 geweren versterkt, terwijl de verkennende Gurhka-afdeeling geseind werd terug te keeren.

De Generaal YEATMAN BIGGS, die voornemens was de Afridi's en Orakzai's terug te drijven, zou eerst tegen hen kunnen optrekken als de vivrestrein, die onder geleide van eene colonne onder Kolonel PULLEY van Hangu naar Pat Darband op marsch was, te dier plaatse zou zijn aangekomen. Deze trein liet zich echter wachten, wijl de colonne PULLEY door den vijand was aangevallen. Hoewel PULLEY de aanvallen had afgeslagen, vermocht hij niet den hem toevertrouwen trein behouden over te brengen. Hij bereikte de hoofdmacht den 11^{en} 's middags, maar zonder trein. In zijn rapport glijdt YEATMAN BIGGS erg luchtig over dit échec heen; de moed der troepen, die den geheelen trein, bestaande

uit 51 kameelen, kalm in den steek lieten, wordt in het rapport nog hoog geprezen. Den volgenden ochtend werd een sterke colonne onder Kolonel LAWRENCE uitgezonden om te zien hoe het met den achtergelaten trein stond. Men vond slechts 13 kameelen terug, waarvan twee nog hun last droegen.

Nadat de colonne LAWRENCE zich weder met de hoofdmacht vereenigd had, trok de geheele brigade verder en wel naar Lakka, omdat men vandaar uit het best in staat was zoowel Hangu als Shahukhel te beschermen. Doch eenmaal te Lakka aangekomen, omstreeks 1 uur in den middag, besloot Generaal YEATMAN BIGGS onmiddellijk weder naar Hangu terug te keeren, wijl men te Lakka te weinig water voor de troepen aantrof. Op den terugmarsch naar Hangu kreeg YEATMAN BIGGS het bericht dat de post Saragarhi zwaar bedreigd werd en nog geen uur later, dat de post door den vijand genomen was. Later vernam men dat de bezetting (21 Sikhs) zich kranig verweerd had en door den vijand was omgebracht.

Gelijktijdig seinde de commandant van fort Gulistan, Majoor DES VOEUX, dat de vijand die versterking had aangevallen en dat hulp dringend noodig was. Met 't oog op de groote vermoedheid van de troepen besloot YEATMAN BIGGS hun den dag na terugkomst te Hangu rust te geven, maar toen tegen den middag de Majoor DES VOEUX nogmaals dringend om hulp seinde, werd het 3^e Regiment Bengaalsche cavalerie vergezeld van 2 stukken onverwijd uitgezonden om het fort te ontzetten. Per draad werd eene gelijke macht uit Doaba ontboden om met hetzelfde doel naar Gulistan te vertrekken, tevens werd aan Majoor DES VOEUX geseind, dat hij den 14^{en} zou ontzet worden.

De vooruitgezonden afdeelingen werden 's morgens van den 14^{en} gevolgd door de geheele macht van YEATMAN BIGGS. Te 4 uren in den ochtend bereikte men Lakka vanwaar verder werd gemarcheerd naar fort Lockhart om vervolgens naar fort Gulistan te trekken. Op den weg naar fort Lockhart bood de vijand veel tegenstand; hij werd evenwel door de Gurhka's, die de voorhoede vormden en door het vuur der stukken gesteund werden, verdreven. De politieposten Dhar en Sangar, die den laatsten nacht voortdurend beschoten waren, werden ontzet, zoodat de weg naar fort Lockhart, waar de brigade tegen 10 uren in den ochtend aankwam, van vijanden gezuiverd was. Van een der bastions van fort Lockhart observeerde YEATMAN BIGGS den vijand, die ongeveer 10.000 man sterk was en zich achter sangars verschanst had. Het 36^e Sikhs, dat zooals reeds werd vermeld in fort Lockhart verblijf hield, werd aangewezen om de troepenmacht van YEATMAN BIGGS te versterken en 's vijands rechtervleugel aan te grijpen, terwijl het 2^e Bataljon Punjab infanterie, gesteund door 2 Bataljons Gurhka's, den frontaanval zouden doen. De Afridi's wachtten echter den aanval niet af, maar trokken de Khankivallei in. Zonder zich met de vervolging van den vijand in te laten trok YEATMAN BIGGS snel verder om Gulistan, dat door 6000 Orakzai's bleek ingesloten te zijn, te ontzetten. Ook hier hield de vijand

geen stand, zoodat het fort reeds te 1 uur 's middags ontzet was.

Het verlies den Orakzai's en Afridi's toegebracht werd geschat op 4000 dooden; met inbegrip van de verliezen op den 14^{en} hadden de Engelschen sedert den 27^{en} Augustus 21 dooden en 47 gewonden — o.a. 2 Britsche officieren — bekomen.

De eerstvolgende dagen was het in Samana vrij rustig. De Afridi's en Orakzai's waren meer noordelijk getrokken en schenen zich bezig te houden met de voorbereidingen tot eene hartelijke ontvangst van de expeditie, die onder de bevelen van Generaal LOCKHART tegen hen zou worden uitgezonden.

In de Kurramvallei betoonden de Orakzai's eenige activiteit door een aanval op het kamp der vliegende colonne te Sadda in den nacht van 16 op 17 September. Begunstigd door duisternis en zware stortregens wisten 2000 Pathans tot in de nabijheid van het kamp door te dringen en openden zij omstreeks half elf het vuur uit een nabijgelegen ravijn. De aanval werd evenwel afgeslagen en had slechts matig succes gehad.

In Samana maakte men zich den tijd van 's vijands afwezigheid ten nutte met het bruikbaar maken van den weg van Shinoari naar Khanki.

Fort Bara was den 18^{en} September versterkt met een paar honderd man hulptroepen van Nabha, omdat de Afridi's zich den vorigen dag in de nabijheid van het acht mijlen zuidwestelijk gelegen Dora ver- toond hadden.

Sedert den 20^{en} kwamen er van Rawal-Pindi dagelijks troepen naar Peshawar, Hangu en Kohat; alles was druk in de weer met het voltooien der voorbereidingen van de Tirah-expeditie. De Generaal LOCKHART, die haar zou aanvoeren, was den 21^{en} te Simla uit Europa aangekomen. ¹⁾

De Orakzai's en Afridi's hielden zich rustig en bepaalden zich tot het bespieden van de bewegingen der Britsche troepen, waartoe zij slechts een klein gedeelte hunner macht gebruikten. De groote massa bleef buiten het gezicht en hield zich onledig met het binnenbrengen van het nog te velde staand gewas.

Ook in den Khyberpas heerschte weinig bedrijvigheid. Ware het niet, dat in de nabijheid van Jamrud nu en dan schoten werden gelost op verkennende cavaleriepatrouilles, men zou gemeend hebben, dat de pas geheel van vijanden gezuiverd was. Eerst den 29^{en} werd eene groote bende gemeld, die zich genesteld had in het vernielde Ali Mesjid. Ook de Orakzai's gaven tegen het einde der maand weder teekenen van leven. De telegraafdraden tusschen Thal en Hangu moesten het herhaaldelijk ontgelden; wat des daags hersteld was, werd gedurende den nacht weder gekapt.

Gebeurtenissen van eenige beteekenis hadden niet plaats. De vijand, die LOCKHART's macht wilde opwachten, hield zich in het gebergte op, zoodat de eerste week van October zich kenmerkte door algemeene stilte.

¹⁾ Generaal LOCKHART is vele jaren geleden ook op Atjeh geweest.

De macht, die de Afridi's en Orakzai's voor de gepleegde vijandelikheden zou tuchtigen, werd geconcentreerd te Peshawar en zou, met inbegrip van eene reserve brigade van 3200 man, 35.000 man sterk zijn.

De expeditionnaire troepenmacht was als volgt samengesteld. Zij telde twee divisiën, elk bestaande uit twee brigades, en twee zelfstandige colonnes.

1^e Divisie. Brigadier-Generaal SYMONS, met den tijdelijken rang van Majoor-Generaal.

De divisie telde twee brigades:

1^e Brigade. Kolonel HAMILTON met den tijdelijken rang van Brigadier-Generaal.

Zij bestond uit de volgende korpsen:

het 2^e Bataljon van het Derbyshire Regiment Infanterie.

„ 1^e id. id. id. Devonshire „ „

„ 2^e id. id. id. 1^e Regiment Gurhka's.

„ 30^e id. id. id. Bengaalsche Infanterie.

2^e Brigade. Brigadier-Generaal GASELEE bestaande uit:

het 2^e Bataljon van het Yorkshire Regiment Infanterie.

„ 1^e id. id. id. Royal West Surrey id.

„ 2^e id. id. id. 4^e Regiment Gurhka's.

„ 3^e Regiment Sikhs.

Divisioneele troepen.

Infanterie. 28^e Bataljon Bombay. Inf^{ie}.

Kapurthala-Regiment (Royal Service Troops).

Artillerie. 1^e bergbatterij. Royal art^{ie}.

1^e id. Kohat.

2^e uit Derajat (Royal Service Troops).

Cavalerie. 2^e eskadron van het 18^e Regiment Bengaalsche Cav^{ie}.

Genie. 3^e en 4^e compagnie Bombay Sappeurs en Mineurs.

2^e Divisie. Majoor-Generaal YEATMAN BIGGS.

Deze divisie bestond eveneens uit twee brigades:

1^e Brigade. Kolonel KEMPSTER, met den tijdelijken rang van Brigadier-Generaal.

Zij was gevormd uit de volgende korpsen:

het 1^e Bataljon Gordon Hooglanders.

„ 1^e id. van het Dorsetshire Regiment Infanterie.

„ 1^e id. 2^e Regiment Gurhka's.

„ 15^e id. Bengaalsche Infanterie.

2^e Brigade. Brigadier-Generaal WESTMACOTT.

het 2^e Bataljon King's Own Borderers.

„ 1^e id. Northamptonshire Regiment Infanterie.

„ 1^e id. 3^e Regiment Gurhka's.

„ 36^e id. Bengaalsche Infanterie.

Divisioneele troepen.

Infanterie. 21^e Bataljon Madras.

het Regiment Jhind Infanterie.
 Artillerie. 8^e bergbatterij Royal art^{ie};
 9^e idem;
 5^e idem Bombay;
 Machine Gun detachment.
 Cavalerie. 2^e eskadron van het 18^e Regiment Bengal.
 Genie. 4^e comp^{ie} Madras Sappeurs en Mineurs.

Communicatielijn. Luitenant-Generaal PALMER.
 Infanterie. 22^e Bataljon Bengal;
 2^e id. van het 2^e Regiment Gurhka's;
 39^e id. Bengal;
 2^e id. Punjab.
 Cavalerie. 3^e Regiment Bengal, en verder de Jeypore en Gwalior
 transportkorpsen.

De zelfstandige Peshawarcolonne onder Brigadier-Generaal HAMMOND.
 Zij bestond uit:

2^e Bataljon Royal Inniskilling Fuseliers;
 2^e id. van het Oxfordshire Regiment Lichte Inf^{ie};
 9^e id. Bengal Inf^{ie};
 45^e id. idem;
 57^e veldbatterij, Royal art^{ie};
 3^e bergbatterij, id;
 9^e regiment Bengal Cav^{ie};
 5^e comp^{ie} Bengal Sappeurs en Mineurs

De zelfstandige Kurramcolonne onder Kolonel HILL, bestaande uit:
 12^e Bataljon Bengal Inf^{ie};
 het Nabha Regiment (Royal Service Troops);
 4 stukken van de 3^e veldbatterij, Royal art^{ie};
 6^e Regiment Bengal Cav^{ie};
 het Regiment Central India Horses.

De Reservebrigade, onder Brigadier-Generaal MAC. GREGOR, te Rawal
 Pindi, telde:

het 2^e Bataljon Yorkshire Regiment Lichte Infanterie;
 „ 1^e id. Duke op Cornwallis id.
 „ 27^e id. Bombay Inf^{ie};
 „ 2^e Regiment Hyderabad Continent Inf^{ie};
 de Jodhpur Lansiers.

Nadat LOCKHART de laatste hand aan de voorbereiding der expeditie
 had gelegd, was hij naar Kohat gegaan en had van daaruit gelast, dat
 den 8^{en} een begin zou gemaakt worden met den opmarsch der te Pes-
 hawar verzamelde troepen naar Kohat. Den 10^{en} hadden de laatste

afdeelingen Peshawar verlaten. Den 11^{en} vertrok Generaal LOCKHART met zijn staf naar fort Lockhart en vestigde daar zijn hoofdkwartier. Denzelfden dag rukte de 2^e Divisie, Generaal YEATMAN BIGGS, uit Kohat op naar Shinoari, terwijl de 1^e Divisie, Generaal SYMONS, eene week later oprukte naar Kai, dat den 20^{en} werd bereikt.

Inmiddels had in Samana de vijand blijken van zijn aanwezigheid gegeven door het bemoeilijken van de werkzaamheden der genietroepen, die een colonneweg aanlegden van fort Gulistan naar den Chagrukotal. Herhaaldelijk werden die troepen en de afdeelingen, die tot hunne dekking waren aangewezen, beschoten, zoodat telkens uit fort Lockhart troepen moesten worden gezonden om den overmoedigen vijand terug te werpen. Zoo trok o.a. de Kolonel HAUGHTON den 11^{en} met een bataljon infanterie en eene batterij naar Gulistan om de werktroepen in de nabijheid van de Dargaihoogte te ontzetten.

Meer noordelijk, waar de hoofdmacht des vijands zich ophield en deze de gebeurtenissen afwachtte, hadden aanvankelijk geen actieve handelingen plaats. De mullah der Akakhels, SAID AKBAR, had daar de leiding in handen en in eene vergadering de stammen doen besluiten tot eene krachtdadige verdediging van den Sempaghapas. Tevens had hij ieder, die niet aan de vijandelikheden wilde deelnemen, bedreigd met excommunicatie van den Islam. De Mamozaï's waren aangewezen om Shinoari te bewaken en hadden daarom zich genesteld in een bergpas westwaarts van den Chagrukotal.

In Kurram bepaalde zich 's vijands werkzaamheid tot het beschieten van de dagelijks in het terrein uitgezonden patrouilles.

Den 17^{en} vereenigden zich de Afridi's met de Orakzaï's, die in de Khankivallei waren en, zooals reeds gezegd, zich ten Westen van Chagrukotal versterkt hadden. De hoofdmacht der Pathans bevond zich tusschen Karappa en Khangarbur, zoodat een binnenrukken in de Khankivallei ongetwijfeld zeer bemoeilijkt zou worden.

Den 16^{en} was de 2^e Divisie te Shinoari geconcentreerd, terwijl het 36^e Sikhs den Samanarug bezet hield tusschen de forten Lockhart en Gulistan, en in die taak gesteund werd door de 9^e bergbatterij en het 1^e Bataljon van het Northamptonshire-Regiment. De 1^e Divisie vereenigde zich den 19^{en} met het hoofdkwartier te Shinoari, zoodat den 20^{en} de geheele macht van LOCKHART hare voorwaartsche beweging in het gebied der Afridi's en Orakzaï's kon aanvangen.

Het bevel over de 1^e Brigade der 1^e Divisie was, tengevolge van de ziekte van Generaal HAMILTON, die bij een val van het paard een been gebroken had, overgegaan op Brigadier-Generaal HART, terwijl Generaal YEATMAN BIGGS, die lijdende was aan dysenterie en aan die ziekte later ook overleden is, in zijn commando over de 2^e Divisie den 18^{en} was vervangen door Generaal PALMER, den commandant der communicatielijn.

Nadat de weg van Gulistan naar den Chagrukotal gereed was, besloot LOCKHART dien te verlengen tot Karappa. Aangezien de werkzaamheden voortdurend werden bemoeilijkt, vooral door vuur uit het dorp

Dargai, dat op ongeveer 1300 M. afstand lag van het hoogste punt van den pas waarover de weg zou loopen, oordeelde LOCKHART het noodig eerst dat dorp te vermeesteren en te vernielen.

Wijl nu in de onmiddellijke nabijheid van Dargai geen water te vinden was en de bewoners van dat dorp in de behoefte daaraan voorzagen uit de vallei ten Westen daarvan, zou de onderneming tegen Dargai zich ook uitstrekken tot die vallei, dus tegen de Alikhels. Hoewel ernstige tegenstand werd verwacht, meende LOCKHART, dat niet alle stammen der Afridi's en Orakzai's aan het gevecht zouden deelnemen. Volgens ingekomen berichten toch waren de Afridi's in het Noorden van de Khankivallei en spanden zij alle krachten in tot het in staat van verdediging brengen der Arhanga- en Sempaghapassen, terwijl de Orakzai's hunne beste krachten wel zouden sparen tot het verdedigen van Karappa. Men zou dus, meende LOCKHART, in hoofdzaak alleen met de Alikhels te doen krijgen.

Gelijktijdig met den aanval op Dargai, zou eene flankbeweging door eene tweede colonne worden uitgevoerd, met het doel de heuvels, die de vlakte ten Westen van Dargai beheerschten, te bezetten. De in de vlakte gelegen dorpen der Alikhels zouden verwoest worden, waarna de colonne zich moest vereenigen met die, welke zich inmiddels van de Dargaihoogte zou hebben meester gemaakt.

De frontaanval op Dargai werd door WESTMACOTT uitgevoerd met de volgende troepen:

Het 2^e Bataljon King's Own Borders.

„ 1^e „ van het Regiment Gurhka-Rifles, en de 5^e Bombay bergbatterij.

Generaal KEMPSTER leidde de operaties tegen de Alikhels en beschikte daartoe over de volgende troepen:

het 1^e Bataljon van het Dorsetshire-Regiment, het 1^e Bataljon Gordon Hooglanders, het 4^e Bataljon van het 2^e Regiment Gurhka's, het 5^e Bataljon Sikhs, 4^e compagnie Madras Sappeurs en Mineurs, tirailleurs van het 5^e Regiment Gurhka's.

De colonne KEMPSTER verliet, vergezeld van den divisiecommandant, Generaal PALMER, Shinoari den 18^{en} 's ochtends te half vijf; die van WESTMACOTT marcheerde anderhalf uur later af.

In den Chagrukotal-ketel werd de colonne WESTMACOTT versterkt met het 1^e Bataljon van het Northamptonshire-Regiment en de 9^e bergbatterij, welke troepen hem van fort Lockhart waren toegezonden.

Te 9 uur nam de aanval tegen Dargai een aanvang. Het gevecht werd ingeleid door de Gurhka's op den voet gevolgd door het 2^e Bataljon K. O. B., terwijl het 1^e Bataljon Northamptonshire de reserve uitmaakte. Gelijktijdig rukten de genietroepen en de ingehuurdte arbeiders op om den weg naar Karappa voor troepenbewegingen geschikt te maken.

De beide batterijen der colonne namen 's vijands stellingen op de Dargaihoogte onder vuur en dekten het oprukken der bovenvermelde

troepen. De opmarsch ging langzaam wijl het terrein moeilijk begaanbaar was. De vijand, die aanvankelijk de aanvallers krachtig beschoten had van achter zijn sangars, bood allengs minder tegenstand uit vrees van door de tweede colonne in den rug te worden aangegrepen. Met achterlating van een twintigtal dooden ontruimde hij, toen door de Gurhka's de stormaanval werd gedaan, zijne positie, zoodat WESTMACOTT omstreeks 12 uur zich in 't bezit daarvan zag.

De colonne KEMPSTER had zich over de eerste vijf mijlen van af Shinoari bewogen over een terrein, dat het meevoeren van den trein toeliet. Toen daarna de weg te slecht en een snel oprukken der colonne alleen mogelijk bleek als men den trein achterliet, besloot KEMPSTER deze en de 8^e batterij onder dekking van het 1^e Bataljon van het Dorsetshire-Regiment en 2 compagnieën Sikhs naar Shinoari terug te zenden. De rest der colonne rukte in noordwestelijke richting verder tot men omstreeks 11 uur heliographische verbinding kreeg met de colonne WESTMACOTT. Drie kwartier later bezette de voorhoede, het 1^e Bataljon van het 2^e Gurhka's, eene positie bij Khand Talao, 2½ mijl westwaarts van Dargai gelegen. Zoodra de verdedigers van de Dargaihoogte hunne flank door de voorhoede der tweede colonne bedreigd zagen, verlieten zij in haast hunne positie. Bij het terugtrekken kon de voorhoede der tweede colonne hen goed onder vuur nemen, zoodat de Pathans ook daarbij nog vele verliezen kregen. De vijand bleek nog geen duizend man sterk te zijn geweest.

Te Khand Talao hield de voorhoede halt om de zich meer achterwaarts bevindende troepen gelegenheid te geven op te sluiten, waarna te 2 uur 30 verder werd getrokken, met het doel zich op de hoogte van Dargai met de macht van WESTMACOTT te vereenigen. Nog was men niet lang op marsch of men zag van uit de Khankivallei eene 4000 man sterke bende op Khand Talao aanmarcheeren, terwijl een tweede bende blijkbaar op de Dargaihoogte aanrukte. Ongetwijfeld lag het in de bedoeling der Pathans zoo mogelijk de vereeniging der beide colonnes te voorkomen.

De Generaal KEMPSTER besloot van eene tuchtiging der Alikheldorpen af te zien en slaagde er in zich met WESTMACOTT te vereenigen voordat de vijand zijn plan ten uitvoer kon brengen. Na de vereeniging der colonnes maakte WESTMACOTT een begin met de ontruiming der Dargaihoogte. De terugtocht werd gedekt door het vuur van twee bergbatterijen, waarvan de eene in den Chagrukotal, de andere op den Samanarug was opgesteld. Hoewel de vijand herhaaldelijk opdrong, wist KEMPSTER, die de achterhoede commandeerde, hem op eerbiedigen afstand te houden en eindelijk diens vuur tot zwijgen te brengen. Van den Chagrukotal af tot Shinoari werden de troepen niet verder bestookt. Te 11 uur 's avonds waren alle troepen in het kamp te Shinoari terug.

De Engelschen hadden dien dag een verlies bekomen van 9 dooden, w. o. een majoor, en 32 gewonden.

Het ontruimen der Dargaihoogte is den opperbevelhebber als een groote

fout toegekend. De werkzaamheden aan den weg van Chagrukotal naar Karappa waren in den loop van den dag slechts weinig gevorderd en moesten den volgenden dag worden voortgezet. Daar, zooals reeds gezegd is, de Dargaihoogte het omliggende terrein domineerde, en de vijand van die hoogte de laatste dagen steeds het werkvolk beschoten had, was het zaak dat belangrijke punt zoolang bezet te houden, tot dat de genietroepen hunne taak zouden volbracht hebben. LOCKHART dacht er blijkbaar anders over, gaf zonder noodzaak het gewonnen terrein prijs en oordeelde het voldoende indien de werkzaamheden door een macht, bestaande uit twee bataljons infanterie en eene bergbatterij, werden gedekt.

Aan Generaal YEATMAN BIGGS, commandant der 2^e Divisie, werd uit fort Lockhart geseind, dat hij de dekkingstroepen moest geven. Doch Generaal YEATMAN BIGGS seinde in den ochtend van den 19^{en}, dat 't hem niet wenschelijk voorkwam de ontvangen bevelen op te volgen, omdat de troepen na de vermoeienissen van den vorigen dag rust behoeften, te meer nog daar den volgenden dag opgerukt zou worden naar Karappa en deze tocht ook in hooge mate vermoeiend beloofde te worden.

LOCKHART was wel gedwongen te berusten en zich neer te leggen bij de overwegingen van YEATMAN BIGGS, omdat er geen tijd meer was tot het uitvoeren van nieuwe bevelen. Gaarne zou hij aan den commandant der 1^e Divisie hebben opgedragen om maatregelen te nemen tot het dekken van het werkvolk, maar het heliogram van YEATMAN BIGGS bereikte hem te laat op den dag. LOCKHART stelde zich blijkbaar van die dekking veel voor en was stellig van meening, dat de vijand Dargai niet opnieuw zou bezet hebben, als in den Chagrukotal bedoelde macht had post had gevat.

Hoe 't ook zij, in den avond van den 19^{en} werd duidelijk waargenomen, dat eene groote massa Pathans op de Dargaihoogte verzameld waren.

Generaal YEATMAN BIGGS deed nu het voorstel om bij den marsch naar Karappa niet gebruik te maken van den Chagrukotal, maar langs een omweg genoemde plaats te bereiken. Aldus handelende zou men de bende, die de Dargaihoogte bezet hield, afgesneden hebben van de meer noordelijk gelegeerde hoofdmacht des vijands. Maar Generaal LOCKHART was van een andere meening en gelastte YEATMAN BIGGS den vijand uit zijne positie op de Dargaihoogte te verjagen. Daartoe zou de 2^e Divisie versterkt worden met een deel der 1^e Divisie, terwijl eene bergbatterij en een bataljon infanterie van fort Lockhart op den Samanarug stelling zouden nemen tegenover Dargai, om aldus met de 2^e Divisie te coöpereren.

Overeenkomstig LOCKHART'S bevelen stelde zich de 2^e Divisie den 20^{en} October te half vijf 's ochtends in beweging en bereikte tegen 8 uur Chagrukotal. Op hetzelfde uur hadden de uit fort Lockhart toegezonden troepen het punt bereikt, vanwaar zij met hun vuur den aanval zouden steunen.

Generaal KEMPSTER, commandant der 3^e Brigade, had in last 's vijands stellingen op 't Dargaiplateau aan te tasten. Hij liet daartoe te 10 uur drie bergbatterijen nabij Chagrukotal in batterij komen en het vuur openen op 's vijands sangars, die het plateau bekroonden. Tegelijkertijd opende de batterij, op den Samanarug het vuur en beschoot den vijand in de flank.

Nadat 's vijands positie ongeveer anderhalf uur door het geschutvuur geteisterd was, rukte de infanterie ten aanval op. De gevechtlinie werd gevormd door het 1^e Bataljon van het 2^e Gurhka's en het 1^e Bataljon van het Dorsetshire-Regiment; het 2^e Bataljon van dat regiment volgde in de tweede linie. De aanvallende colonnes werden gesteund door het vuur der Gordon Hooglanders. Dit vuur had echter al even weinig uitwerking als dat der artillerie, want de zware steenen borstweringen boden den Pathans voldoende dekking aan. De taak der aanvallers was uiterst zwaar, de positie des vijands leende zich uitnemend tot de verdediging en de verdedigers schenen vast besloten zich tot het uiterste te verweren. De Dargaihoogte ligt op het linkeruiteinde van den Dargairug, die, loodrecht staande op de richting van den Chagrukotal, een front aanbiedt van ongeveer 1.5 KM. Om de Dargaipositie te vermeesteren was het noodig eerst het plateau te beklimmen, waarop de hoogte zich verheft. Tot het plateau verschaften drie ravijnen van de vlakke toegang. De colonnes, die op deze wijze den rand van het plateau bereikten, kregen tot dat oogenblik geen verliezen, onzichtbaar als zij voor den vijand gebleven waren. Doch eenmaal het plateau bereikt, moest een open strook worden overgestoken om den voet van de eigenlijke Dargaihoogte te bereiken. Eerst daar bood de steil opgaande rotswand, door den daar ontstanen dooden hoek, bescherming aan tegen het vuur der verdedigers.

Nadat door de genoemde bataljons verschillende aanvallen waren gedaan, zonder dat men er in mocht slagen een voldoende aantal manschappen aan de overzijde van de zoo gevaarlijke vlakke te brengen, werd door de Gordon Hooglanders uitgevoerd wat aan hunne voorgangers niet had mogen gelukken. Compagniesgewijze ondernamen zij den stormloop; de voorste afdeeling werd op den voet gevolgd door eene tweede, deze door eene derde en zoo slaagde men er in den voet der stelling te bereiken, zij 't dan ook met een verlies van 33 dooden en gewonden, bij het doorloopen van de vuurzône verkregen. De Pathans wachtten een aanval met de bajonet niet af, maar ontruimden in allerijl hunne stelling, zoodat deze omstreeks 3 uur in den middag in het bezit der Engelsche troepen was. De verliezen aan Engelsche zijde waren beduidend; 3 officieren en 35 minderen waren gesneuveld, 9 officieren en 158 minderen gewond. Evenwel, hoe zwaar het geleden verlies ook was, men had er ten minste mede bereikt, dat de vijand de overtuiging had gekregen, dat geen positie, hoe sterk ook, op den duur weerstand zou kunnen bieden aan de Britsche troepen. De Pathans, die vooral na het ontruimen hunner stelling veel van het vuur der Engelschen hadden

geleden, hadden een goed deel van hun overmoed bij Dargai achtergelaten; dit bleek wel uit het feit, dat de trein op den marsch van Shinoari naar Karappa niet bemoeilijkt werd.

De wijze, waarop Generaal LOCKHART tegen Dargai liet ageeren, droeg niet de goedkeuring van het legerbestuur weg. Terecht gaf dit zijne bevreemding te kennen, dat niet, als op den 18^{en}, van twee zijden tegen 's vijands positie werd opgetrokken. De Pathans, die eene veilige terugtochtslijn bijzonder op prijs stellen, zouden veel vroeger hunne positie ontruimd hebben, het verlies der Engelschen zou gewis aanzienlijk kleiner zijn geweest.

Gedurende den nacht van 20 op 21 October werd de veroverde stelling bezet gehouden door drie bataljons, terwijl de rest der 2^e Divisie den nacht doorbracht in den Chagrukotal.

's Anderen daags brak de 2^e Divisie op en marcheerde zij naar Khangarbur, aan den linkeroever der Khankirivier. Dienzelfden dag vertrok Generaal LOCKHART met zijn staf van fort Lockhart mede naar Khangarbur, doch langs een anderen weg, ten einde een oopenoophoping van troepen te voorkomen.

Vergezeld van eenige in de nabijheid van fort Lockhart gelegerde korpsen, t.w.: de 9^e veldbatterij, het 36^e Sikhs, het 1^e Bataljon van het Northamptonshire-Regiment en eene compagnie genietroepen, trok de opperbevelhebber van fort Lockhart, via Gulistan en Talai, naar de nieuwe kampplaats.

De weg van Talai naar Karappa leverde vooral voor den trein vele moeilijkheden op, zoodat eerst in den namiddag van den 22^{en} een deel der bagage in het nieuwe kamp aankwam en het nog een dag duurde voor de geheele trein op de bestemde plaats aangekomen was.

De 4^e Brigade, die de voorhoede uitmaakte, kwam te Karappa in den avond van den 21^{en}, de rest der 2^e Divisie eerst den volgenden ochtend.

Den 24^{en} October ving de 1^e Divisie haren marsch van Shinoari naar Karappa aan, zoodat den 27^{en} 's avonds LOCKHART's geheele macht te Karappa was geconcentreerd.

De 2^e Divisie had in afwachting van de komst der 1^e Divisie den tijd benut met het verbeteren van den weg naar den Chagrukotal, terwijl verdere maatregelen in het belang van den transportdienst genomen waren.

Den 28^{en} zette LOCKHART de voorwaartsche beweging in het vijandelijk gebied voort en rukte hij in twee colonnes naar Gundaki op. Ter verzekering van de communicatie liet hij twee bataljons achter te Karappa, terwijl de Dargaihoogte werd bezet door het 30^e Bataljon Punjab-Infanterie. Eene afdeeling genietroepen werd mede te Karappa achtergelaten, om den weg in noordelijke richting zooveel mogelijk bruikbaar te maken.

De 1^e Divisie bewoog zich over de vlakte, de 2^e maakte gebruik van het bed der Kandi Mishtirivier, terwijl eene gedetacheerde colonne bestaande uit het 36^e Sikhs en het 1^e Bataljon Northamptonshire de heuvels rechts van de marschrichting bezette, ten einde een opdringen van den

vijand van die zijde te beletten. Toen nu de vijand zich op de linkerflank verzamelde en de linkercolonne bedreigde, deed Generaal LOCKHART ook de heuvels aan die zijde bezetten en wel door het 2^e Bataljon Yorkshire-Regiment, een deel van het 2^e Bataljon van het 4^e Regiment Gurhka's en een deel van het 3^e Regiment Sikhs. Door deze manoeuvre kwam de vijand in de meening, dat het in de bedoeling der Engelschen lag zijne rechterflank aan te tasten en daarom haastte hij zich, zich er zoo spoedig mogelijk te versterken. In den nacht van den 28^{en} werden de troepen, die de heuvels op de linkerflank bezetten, voortdurend beschoten, zonder daardoor evenwel noemenswaardige verliezen te lijden, dank zij de voor het vallen der duisternis uit steenklompen opgeworpen borstweringen.

Het breede front, dat LOCKHART op deze wijze had ontwikkeld, had den vijand genoodzaakt zijne krachten te verdeelen, zoodat toen LOCKHART in den namiddag van den 28^{en} den Sempaghapas verkende, hij daarbij slechts weinig tegenstand ondervond. Die verkenning had hem doen besluiten reeds den volgenden ochtend over te gaan tot het forceeren van dien pas en daarom werd nog denzelfden avond de geheele macht in de nabijheid van Gundaki verzameld.

's Ochtends te 5 uur van den 29^{en} verliet de 1e Brigadè het kamp om door het bezetten van eenige op de opmarschlijn gelegen punten de aanvalcolonnen te dekken. Het 1e Bataljon van het Devonshire-Regiment veroverde het dorp Nazeno en nam daar stelling zoodat de rechterflank gedekt was; het 2e Bataljon van het 1e Regiment Gurhka's bezette Kandi Mishti en belette daardoor het opdringen des vijands uit westelijke richting. Het 2^e Bataljon van het Derbyshire-Regiment, dat de middelste colonne der 1^e Brigade uitmaakte, nam, zonder tegenstand te ontmoeten, stelling op een lagen rotsachtigen heuvel, die het plateau beheerschte tusschen Kandi Mishti en den Sempaghapas. Op dit plateau zouden de batterijen in positie komen, ten einde de aanvalcolonnen met haar vuur te steunen.

Een kwartier na het oprukken der 1^e Brigade, verliet de tweede het kamp, voorafgegaan door eene linie Gurhkatirailleurs. De brigade daalde in het ravijn links van den Sempaghapas gelegen en zou langs een smal pad naar 's vijands stelling marcheeren, zoodra het vuur uit de stukken, dat der Pathans tot zwijgen zou gebracht hebben. De 2^e Divisie volgde op eenigen afstand de beweging der 2^e Brigade.

Te 6 uur 30 vielen de eerste vijandelijke schoten, waarna de op het plateau in batterij gekomen stukken 's vijands stelling onder vuur namen. De uitwerking van het vuur bleek uitstekend, want de benden ontruimden de stelling en nestelden zich in een volgende, die hooger gelegen was. De 2^e Brigade, die den wijkenden vijand op den voet volgde, bezette diens verlaten positie en nam ook diens tweede stelling, nadat deze eenigen tijd aan granaatvuur was blootgesteld geweest.

Omstreeks 9 uur 15 was de Sempaghapas geheel van vijanden gezuiverd. De in allerijl vluchtende vijand werd door granaatkartetsen bestookt, terwijl de weinige vijandelijke schutters, die nog eenigen tijd

trachtten stand te houden, op de hoogten aan weerszijden van den pas, door geweervuur tot den terugtocht werden gedwongen. Men had slechts één doode en drie gewonden bekomen.

De 2e Brigade rukte in den loop van den dag over den pas door naar de Masturavallei, waar de Generaal LOCKHART voornemens was te bivakkeeren. De opmarsch der brigade werd niet bemoeilijkt. De weinige vijandelijke schutters, die zich in het voorterrein vertoonden, trokken spoedig af, nadat eenige domineerende hoogten door de voorhoede waren bezet. De 2^e Brigade bleef gedurende den nacht den Sempaghapas bezet houden met het oog op de beveiliging van den trein.

Den volgenden ochtend trok de geheele 2^e Divisie over den pas en werd een kamp betrokken aan den rechteroever der Masturarivier, terwijl de 1^e Brigade nog in den pas bleef, tot de trein dezen eveneens gepasseerd zou zijn.

De grootste moeilijkheid, waarmede Generaal LOCKHART te kampen had was gebrek aan vivres. De trein kon slechts zeer langzaam de troepen volgen, wyl het bergachtige terrein telkens nieuwe moeilijkheden aanbod. De troepen in het kamp aan de Masturarivier misten nagenoeg geheel den zoo noodigen mondvoorraad. Toch mocht LOCKHART niet op de vivresaanvulling wachten met het voortzetten zijner voorwaartsche bewegingen, wilde hij ten minste beletten, dat de vijand, gebruikmakende van een gedwongen rust der troepen, zich in den Arhangapas zou verzamelen. Hij besloot daarom door fourageering in de Masturavallei zooveel mogelijk in de behoefte te voorzien en den 31^{en} tot den aanval op de Afridi-benden in den pas over te gaan.

Nadat de opperbevelhebber in den namiddag den pas verkend had, gaf hij last, dat den volgenden dag, den 31^{en}, de pas geforceerd zou worden. Hiertoe verliet de 4^e Brigade 's morgens te 6 uur het kamp, trok over de Masturarivier en bewoog zich in de richting van het object over eene doorsneden vlakke naar eene terreinverhooging waarachter zij zich te 8 uur verzamelde.

Drie tot dezelfde divisie behorende batterijen waren de 4^e Brigade gevolgd en namen op de genoemde verhooging stelling. Het vuur werd nu geopend op de 800 M. voorwaarts in den pas aangelegde stelling des vijands. Onder dekking van dit vuur rukte de 2^e Brigade tegen 's vijands linkervleugel op, terwijl de 3^e Brigade en echelon opmarcheerde en de rechterflank der vijandelijke positie bedreigde.

Nadat de stelling door het geschutvuur voldoende geschokt was, rukte de 4^e Brigade op en richtte zij zich tegen het front der positie.

De vijand bood slechts zwakken tegenstand en wachtte den bajonet-aanval niet af. Ten koste van slechts 2 gewonden was men omstreeks 10 uur reeds meester van den pas.

De geheele macht trok nu over den pas in de Maidanvallei en legerde zich daar. Ter verzekering van de communicatie met de basis had LOCKHART de 1^e Brigade in het kamp aan de Masturarivier achter gelaten.

De Maidanvallei bleek zeer sterk bevolkt te zijn geweest, te oordeelen

naar de vele dorpen, die overeenkomstig landsgebruik geheel voor de verdediging waren ingericht.

Elk huis was versterkt en de troepen zouden het kwaad genoeg kunnen gehad hebben, als de bevolking stand had gehouden. Blijkbaar had men niet zoo spoedig de troepen verwacht en had hunne verschijning in de vallei een paniek veroorzaakt. De geheele bevolking had de wijk genomen naar het gebergte, zelfs met achterlating van den graanvoorraad, dien men niet eens getracht had te vernielen. 's Vijands voorraden kwamen LOCKHART uitnemend te pas en maakten het hem mogelijk zonder zorg over de voeding der troepen, zoolang in Maidan te blijven als noodig mocht blijken.

De geringe tegenstand, ondervonden bij het forceeren van de Sempagha- en Arhangapassen, was een gevolg van het, zij het ook duur gekochte, succes bij Dargai. De veerkracht des vijands was gebroken en van een ernstig verzet tot het uiterste, als toen, had hij sedert afgezien.

Met het overschrijden van den Arhangapas was Generaal LOCKHART in het eigenlijke gebied der Afridi's doorgedrongen en daarmee het oogenblik genaderd, waarop de tuchtiging der aan den opstand schuldige stammen zou aanvangen.

Na aftrek van de op de communicatielijn achtergelaten troepen, o. a. in de Masturavallei 2300 man, beschikte de opperbevelhebber in het kamp nabij het dorp Nuveddin over 9700 man. Nuveddin is een dorpje, dat gelegen is ongeveer in het midden der Tirahvallei, die omstreeks 15 mijl lang en 6 mijl breed is.

De eerste onderneming in de Maidanvallei was gericht tegen het dorp Bagh, een brandpunt van fanatisme en politieke intriges. Daar was het, dat de geestelijke partij het plan voor den opstand beraamd had, vandaar was de opwekking tot het verzet uitgegaan.

Den 1^{en} November maakte LOCKHART eene verkenning naar de moskee bij Bagh met de volgende macht:

het 2e Bataljon King's Own Scottesh Borders;

het 1e id. van het 3e Gurhka's;

de 8e bergbatterij R. art^{le}.

Deze colonne stond onder de bevelen van den Luitenant-Kolonel DIXON. De vijand bleek weinig actief, zoodat de verkenning met het geringe verlies van slechts één doode en drie gewonden werd uitgevoerd. De moskee, een houten kluis, was gelegen aan de samenvloeiing van eenige stroompjes, die de Maidanvallei besproeien; documenten op den opstand betrekking hebbende werden niet gevonden, noch in de moskee, noch in de naburige huizen.

Den 3^{en} November maakte KEMPSTER met de 3^e Brigade eene verkenning in oostelijke richting naar de Waranvallei, die hij bij die gelegenheid gedeeltelijk kon laten opnemen en in kaart brengen.

De vijand was, sedert het hem duidelijk was geworden dat hij zich tegen geregelde troepen niet vermocht staande te houden, van tactiek veran-

derd. De colonnes, die uitgezonden werden, om de verschillende dorpen te tuchtigen, ondervonden bij den opmarsch geen tegenstand, doch zoodra met den terugtocht naar het kamp een aanvang was gemaakt, drong de vijand op en volgde hij de terugtrekkende colonnes tot in de nabijheid van het kamp. Voortdurend het kamp bespiedende, wist hij wanneer kleine afdeelingen waren uitgerukt en in welke richting werd gemarcheerd. Zich snel verplaatsen en in hinderlaag die patrouilles af te wachten was een wijze van krijgvoeren, die hem meermalen succes verschafte. Dat altijd werkzaam zijn, dag en nacht, noodzaakte de Engelschen tot zwaren wachtdienst en tot niet minder zwaren transportdienst. 's Vijands vechtwijze was er geheel op berekend de troepen af te maten. Dezen, die immer bedacht moesten zijn op overvallingen, maar nooit in een ernstigen strijd met den vijand kwamen, werden aldus in een overprikkelden zenuwtoestand gebracht en zagen ten slotte reikhalzend uit naar den dag, waarop zij de streek zouden verlaten, die zij zoo vol verwachting betreden hadden.

De Pathans daarentegen hadden door op deze wijze te handelen feitelijk den toestand in hunne macht. Van hunne groote terreinkennis konden zij op de doeltreffendste wijze gebruik maken, een gevecht aangaande of het vermijdende, al naar mate dit hun het meest gewenscht voorkwam.

De Generaal LOCKHART, zich zijne zoo niet netelige, dan toch hoogst onaangename positie niet ontveinsende, trachtte door het uitvaardigen eener proclamatie, waarin hij de bevolking tot het zenden van afgevaardigden aanspoorde, de minst oorlogszuchtige stammen voor den vrede te winnen. Wijselijk vermeldde hij in de proclamatie niet de voorwaarden, waarop de onderwerping zou worden aangenomen. De lage ontwikkeling der stammen zou door de geestelijken benut worden om die voorwaarden, als zij op schrift waren gesteld, aan het volk te vertolken op eene wijze als het best met hunne oorlogszuchtige plannen strookte. Daarom noodigde LOCKHART allen uit tot het zenden van eene deputatie, die dan bij monde van den politieken agent de termen zou mogen vernemen.

Ten einde den vijand het aanvallen van de over den Arhangapas komende transporten af te leeren, werden meermalen patrouilles uitgezonden. Een dezer patrouilles had den 8^{en} November het geluk eene in hinderlaag liggende bende te overvallen en haar zware verliezen toe te brengen.

De volgende dag was den Engelschen minder gunstig. De Generaal WESTMACOTT maakte dien dag met zijne brigade onder leiding van Generaal LOCKHART zelf eene verkenning naar den Saran Sar, eene hoogte 7 mijl noordoostelijk van het kamp gelegen. Eene sterke bende Pathans had op deze hoogte een versterkte positie aangenomen, waaruit LOCKHART haar hoopte te verdrijven, terwijl hij tevens op den top van den Saran Sar heliogemeenschap dacht te verkrijgen met de nabij fort Bara gelegerde Peshawarcolonne.

De voor deze operatie aangewezen macht was als volgt samengesteld :

- 1° Bataljon van het Dorsetshire-Regiment ;
- 1° " " " Northamptonshire-Regiment ;
- 8° bergbatterij. R. Artie. ;
- 5° Bombay bergbatterij ;
- 15° Bataljon Sikhs ;
- 36° " " ;
- 1 compagnie sappeurs en mineurs.

De opmarsch werd niet bemoeilijkt, men zag nu en dan slechts enkele vijanden. Toen evenwel de terugtocht omstreeks 2 uur in den namiddag was aangevangen, werd de achterhoede — de Northamptonshires — zwaar bestookt. Het bataljon trachtte langs een korteren weg terug te trekken en begaf zich daartoe in een ravijn, maar werd al spoedig door den vijand opgemerkt. Zwaar beschoten had het bataljon al spoedig vele verliezen geleden, zoodat het door het 36° Sikhs, dat met het 15° Sikhs zijwaarts van de terugtochtslijn stelling had genomen, ontzet moest worden. Ongelukkig begon het reeds duister te worden en vóór dat de Sikhs hunne makkers konden helpen, was een troepje ter sterkte van één officier en 12 minderen van de anderen afgesneden en door den vijand neergeschoten.

Deze verkenning kostte den Engelschen 19 dooden, o.a. 2 Britsche officieren, en 45 gewonden, w.o. 3 Britsche officieren.

Het meerendeel dier verliezen had men bekomen bij het terugtrekken, waarbij men veel te veel haast had gemaakt.

Het échec dien dag geleden moet in hoofdzaak geweten worden aan den commandant van het Bataljon Northamptonshires, die door zijn onhandige manoeuvre gewis den vijand een groot voordeel verschafte. Toch is de opperbevelhebber ook niet geheel van schuld vrij te pleiten. Deze toch had onderweg de versterkingen der Zakkakhels doen vernielen en daardoor het programma met het oog op den beschikbaren tijd te veel uitgebreid. Het was dan ook reeds vrij laat, toen met de beklimming van den Saran Sar een aanvang werd gemaakt en de vertraging daarbij ondervonden was oorzaak, dat de terugtocht naar het kamp eerst in den middag kon aangevangen. De Generaal LOCKHART, wien algemeen eene groote kennis van het volk, waartegen hij ten strijde was getrokken, werd toegeschreven, had wel eens rekening kunnen houden met de duisternis, die reeds meermalen een krachtige bondgenoot van de Pathans was gebleken. Immers, eene tuchtiging der Zakkakhels had evengoed kunnen plaats hebben nadat men de vijandelijke stelling op de Saran Sar vermeersterd had.

Het gevolg van de vrijwel mislukte onderneming was, dat men, om den slechten indruk op den vijand gemaakt weg te nemen, twee dagen later nogmaals een tocht naar den Saran Sar moest maken. Ditmaal waren de troepen onder Generaal GASELEE gelukkiger; de nog niet verwoeste sterkten der Zakkakhels werden vernield en het oostelijk gedeelte der Maidanvallei opgenomen. De terugtocht werd, hoewel wederom

bemoeilijkt, ordelijk en met gering verlies — men kreeg slechts één doode en twee gewonden — uitgevoerd.

Den volgenden dag kwamen eenige afgevaardigden der Orakzai's in het kamp om van den bevelhebber de voorwaarden, waarop de onderwerping zou worden aangenomen, te vernemen. De politieke adviseur, SIR UDNEY, las in tegenwoordigheid van Generaal LOCKHART, den afgevaardigden de voorwaarden voor. Zij luiden:

1^e. teruggave van de gouvernementen- en particuliere eigendommen bij verschillende gelegenheden ontvreemd;

2^e. uitlevering van 500 achterlaadgeweren;

3^e. betaling van eene boete ad. 35.000 roepijen.

Bovendien behield Generaal LOCKHART zich het recht voor het geheele gebied der Orakzai's desgewenscht met zijn troepen te doorkruisen.

Den afgevaardigden werd medegedeeld, dat hun een bedenktijd van veertien dagen gegeven werd. Was na verloop van dien termijn aan de voorwaarden niet voldaan, dan zouden middelen van geweld worden toegepast om de Orakzai's tot onderwerping te dwingen.

De bijeenkomst werd bijgewoond door alle in het kamp aanwezige officieren, terwijl eene eerewacht van Gordon Hooglanders om den opperbevelhebber geschaard stond.

Hoewel de Afridi's geen afgevaardigden hadden gezonden, waren toch van enkele Afridi-stammen gezanten in naburige dorpen aanwezig.

Den 13^{en} November rukte Generaal KEMPSTER met de 3^e Brigade, waarbij twee bergbatterijen, eene compagnie sappeurs en mineurs en het 36^e Sikhs waren ingedeeld, uit om de oostelijk van het kamp gelegen Waranvallei te verkennen en de daarin gelegen versterkte dorpen van den stam der Zya-ud-dins, behoorende tot de Zakkakhels te vernielen en zich van den daar opgelegden graanvoorraad meester te maken.

De brigade ondervond den eersten dag geen tegenstand en kampeerde tegen het vallen van den avond op drie mijlen afstand van den berg Tseri Kandaο.

Den 14^{en} en den 15^{en} werd de bevolking der vallei getuchtigd en werd o.a. ook het huis vernield van den meergenoemden MULLAH SAID AKBAR. Bij die gelegenheid vielen vele op den opstand betrekking hebbende documenten den troepen in handen. Sommige dier geschriften bleken voor eenige Afghaansche beambten vrij bezwarend. Ook van den „gekken priester” werd een manuscript gevonden, waarin o.m. beweerd werd, dat, dank zij het succes der Turksche wapenen in Thessalië, eindelijk voor den Islam de tijd gekomen was om zich op den voorgrond te plaatsen.

De Turksche troepen waren door hunne overwinningen meester geworden van den weg naar Indië, zoo verkondigde de HADDA MULLAH in dat geschrift, en de zoo noodige versterking der Britsch Indische strijdkrachten zouden de Turken daardoor kunnen beletten.

Men vraagt zich af, of de HADDA MULLAH inderdaad zoo onnoozel was

als men uit zijne geschriften zou mogen besluiten, dan wel of hij, gebruik makende van de onkunde der zijnen, door eene zoo onjuiste voorstelling van zaken in zijne pogingen, om het volk tot opstand aan te zetten, hoopte te slagen. Het waarschijnlijkst is het, dat hij met recht den bijnaam van „den gekken priester” verdiende.

Den 16^{en} aanvaardde KEMPSTER den terugtocht naar het kamp. Was de tegenstand gedurende den opmarsch weinig beteekenend geweest, de vijand, zijne tactiek getrouw blijvende, liet zich gelden toen de troepen de valleij ontruimden. Vooral de achterhoede werd voortdurend bestookt; de Akakhels en de Zakkakhels drongen steeds op en moesten herhaaldelijk met de bajonet worden teruggedreven.

Het zwaarst kreeg de achterhoede het te verantwoorden toen men zich in de nabijheid van den Tseri Kandao bevond.

Hier zag het 15^e Sikhs, dat eene hoogte op de rechterflank van de hoofdmacht bezet hield, zich in de onmogelijkheid geplaatst die helling te verlaten, bemoeilijkt als dat korps was door een groot aantal gewonden, wier medevoering noodzakelijk was.

De toestand was te hachelijker, wijl de munitie nagenoeg vershoten was. Eerst nadat assistentie verleend was, kon de afdeeling haren terugmarsch vervolgen,

De Luitenant-Kolonel HAUGHTON, die met zijn korps, het 36^e Sikhs, die hulp had verleend, kon tengevolge van de ingevallen duisternis zich niet meer bij de hoofdmacht aansluiten en zag zich gedwongen met zijne macht, waartoe ook twee Europeesche compagnieën behoorden, de wijk te zoeken in een naburig dorp, ten einde daarin den nacht door te brengen. Op zijn marsch daarheen verloor eene afdeeling van een der beide Europeesche compagnieën, door de duisternis misleid, het verband, werd door den vijand opgemerkt en afgemaakt.

De ongelukkige terugtocht kostte den Engelschen 4 officieren en 26 minderen aan dooden en 45 gewonden, o.a. 3 Britsche officieren; het verlies des vijands werd geschat op ongeveer 300 dooden.

In den ochtend van den 17^{en} marcheerde de Luitenant-Kolonel HAUGHTON naar het kamp terug zonder daarbij door den vijand verder bemoeilijkt te worden.

De Brigade GASELEE, hem ter ondersteuning toegezonden, had HAUGHTON's macht onderweg ontmoet en keerde met haar terug.

(Wordt vervolgd.)

De Opleiding in het Schieten bij de Infanterie.

(Vervolg van N°. 7, blz. 524.)

Met het voorafgaande mijne beschouwingen over de *algemeene opleiding* in het schieten besluitende, wensch ik thans nog een paar onderdeelen van de opleiding meer in bijzonderheden na te gaan. Zooals ik reeds op blz. 515 hiervoren opmerkte, is het m.i. voor een goed onderwijzer in het schieten *niet* voldoende, wanneer hij alleen het voorgeschrevene kent; hij moet weten *waarom* een en ander in het voorschrift op de daar aangegeven wijze is opgenomen en waarom niet op eene andere wijze.

Weet hij dat niet, dan kan men er zeker van zijn, dat hij op voorname punten soms niet voldoende de aandacht zal vestigen, omdat hij het groot belang van die punten niet gevoelt.

Ons Voorschrift betreffende de Wapenen en Schietoefeningen wijst ook op deze aangelegenheid, waar herhaaldelijk eene gegeven bepaling dadelijk wordt gevolgd door een „omdat”, een „daar anders” of eene soortgelijke toelichting.

Ook voor de leerlingen kan bij het onderricht eene korte en duidelijke uitlegging van het „waarom” van groot belang zijn, omdat zij dan hetgeen onderwezen wordt veel gemakkelijker, beter en voor langeren duur in zich opnemen.

Natuurlijk moet ook hierbij alle overdrijving worden vermeden en moet men er zich op toeleggen den man niet meer te leeren dan hij volstrekt noodig heeft en het theoretisch onderricht geleidelijk uitbreiden, naarmate het practisch onderwijs vordert. § 88 van het Voorschrift betreffende de Wap. en Schietoef. wijst hierop zóó terecht en schrijft tevens voor alles zooveel mogelijk *aanschouweljk* voor te stellen en steeds rekening te houden met het bevattingsvermogen van den man. Ondanks deze uitdrukkelijke waarschuwing en niettegenstaande de goede bedoeling daarvan zóó voor de hand ligt, treft men toch herhaaldelijk leden van het kader aan, die min of meer diepzinnige ballistische beschouwingen ten beste geven, waarvan de recruit totaal niets en zij zelf in den regel veel te weinig begrijpen.

Hiertegen te waken is een der eerste plichten van den officier belast met het toezicht op de opleiding.

Zijn laatstbedoelde kaderleden als instructeur voor den aankomenden schutter bijna totaal onbruikbaar, de flinke onderwijzer, die zijne zaken

kent, zal nooit in het geschetste euvel vervallen; hetgeen evenwel niet wegneemt, dat hij evenzeer goed op de hoogte moet zijn van het hoe en waarom.

Om mijne bedoeling in deze duidelijk te maken, wensch ik in het volgende eenige beschouwingen te geven omtrent de geheele houding van den man bij het aanleggen en het aftrekken in staande houding en zulks in verband met onze voorschriften. (1)

Heeft de man onderricht ontvangen in het richten en aftrekken met het geweer op den richtbok, dan krijgt hij het geweer in handen om te leeren, dat voorwerp als schietwapen te gebruiken. Het eerste onderricht hierin is van het grootste belang omdat hierbij spoedig fouten worden aangenomen, die later zeer moeilijk of soms in het geheel niet meer zijn weg te nemen.

Daarom zal deze oefening, waarbij de man moet leeren in welke houding hij zijn lichaam en zijn geweer behoort te plaatsen om de meeste kans te hebben eenig doel met een kogel te treffen, veel van het geduld van den onderwijzer vragen; nagenoeg iedere recruit maakt hierbij in den beginne de grofste fouten, hoofdzakelijk voortvloeiende uit onkunde en ongewoonte.

Wanneer een man aanlegt, moet hij:

- 1°. zijn lichaam in de juiste houding plaatsen;
- 2°. zijn geweer aan die houding behoorlijk aanpassen.

Daarom wil ik een man in den beginne dan ook *zonder geweer* in de juiste houding doen stellen en hem eerst het geweer leeren aanleggen als hij weet hoe hij zijn lichaam moet plaatsen.

Wanneer ik soldaten op de schietbaan zie, of de vuren uit de recruten- of compagniesschool zie uitvoeren, dan treft het mij vaak hoevelen er zijn (en meer dan eens zelfs onder het kader) die b.v. hunne voeten niet juist plaatsen.

Als reden daarvoor is alleen aan te voeren, of dat hun dit niet voldoende is geleerd bij de voorbereidende schietoefeningen en bij de exercitiën uit de recruten-school, of — en deze reden zal wel de ware zijn — dat er niet genoeg de hand aan is gehouden het eenmaal goed geleerde ook *steeds* goed uit te voeren. Wisten die menschen evenwel, *waarom* de voeten het beste zijn geplaatst als zulks geschiedt op de wijze als het voorschrift aangeeft, dan geloof ik dat het aantal afwijkingen daarvan veel minder groot zou zijn.

Door het plaatsen van den linkervoet tegen den rechter en het zijwaarts afzetten van dezen voet wordt het bovenlijf min of meer half-rechts gedraaid. Het hoofd moet evenwel naar het doel zijn gericht en wordt daarom, na het verplaatsen der voeten, iets naar links gedraaid.

Het meer dan noodig naar voren draaien van den linkerschouder heeft wel is waar het voordeel dat de linkerarm minder gestrekt be-

(1) Zie s.v.p. de noot op blz. 511.

hoeft te worden om het geweer ongeveer in zijn zwaartepunt te ondersteunen, terwijl ook het oog gemakkelijker in de lijn: vizierkeep — korrel — doel wordt gebracht, doch daartegenover staat dat, hoe meer de rechterschouder in front staat, hoe meer het steunvlak voor de kolf daartegen in breedte wint; terwijl voorts, wanneer de linkerschouder te veel naar voren wordt gebracht, het gelaat van den man dichter bij de rechterhand komt en dus bij den terugstoot eerder daarmede in aanraking kan komen.

In verband hiermede, alsmede met de plaatsing in het gelid, is de middenweg de beste en behooren de schouders te staan tusschen eene stelling in front en eene in halfrechtsche wending; de kolf moet in elk geval nog goed tegen den rechterschouder steunen.

De Franschen nemen de wending iets grooter dan wij, doch om het daaraan verbonden nadeel weer weg te nemen, draaien zij den rechterschouder weer iets naar voren.

Wordt de *rechtervoet* niet vèr genoeg afgezet, dan wordt het steunvlak voor den man zooveel kleiner. Een klein steunvlak bevordert wel is waar het voorover buigen van het lichaam, dat ook met het oog op den terugstoot voordeelig is, doch bij het voorover buigen rust dan het lichaam hoofdzakelijk ook slechts op één been, hetwelk daardoor te veel wordt ingespannen, terwijl ook door de spieren van den linkerarm meer kracht moet worden uitgeoefend om het geweer te ondersteunen.

Daarentegen vordert een te groote afstand tusschen de beenen eene grotere werkzaamheid van de beenspieren, omdat die stand zelf minder stevig is.

Daarom is ook hier de middenweg aan te bevelen en is dan ook, voor een goed kunnen aanleggen, het flink kunnen opsluiten van het achterste gelid en het toch verkrijgen van een goed steunvlak, de afstand tusschen de voeten in onze Recrutenschool (127) vastgesteld op *ongeveer* drie dM.; door het woord *ongeveer* is tevens rekening gehouden met de gestalte van den man.

Het Duitsche voorschrift stelt den bewusten afstand op *ongeveer* een halven pas; het Oostenrijksche voorschrift komt op dit punt ten naasten bij met het onze overeen.

In elk geval mogen de voeten *nooit* zóóver van elkander worden gezet dat de kleine teenen niet meer voldoende op den grond kunnen rusten.

Volgens 127 der Recrutenschool wordt *vóór* het afzetten van den rechtervoet, de linker naast en tegen dien voet geplaatst; daardoor wijst de punt van den linkervoet iets naar binnen. In het Duitsche reglement is hieromtrent bepaald dat de linkervoet *blijft staan*, zoodat dààr de punten van de beide voeten, voor wat het buitenwaarts gedraaid zijn betreft, in dezelfde positie blijven als in den gesloten stand. Mij dunkt dat hierdoor de weg afgesneden is tegen het te ver naar achteren brengen van den rechterschouder, waartegen bij ons nog eens afzonderlijk gewaarschuwd wordt in § 98 van het Voorschrift betr. de Wap. en Schietoef.; en om die reden zou ik er *vóór* zijn dat bepaald werd dat de linkervoet *niet* door den man werd verplaatst.

Voor de ligging van het zwaartepunt van het lichaam is het gewenscht dat het lichaam zooveel mogelijk rechtop blijft. Het achterover hellen van het lichaam spant de linkerheupsieren te sterk en doet den linkerarm in kracht verliezen; terwijl het voorover buigen van het lichaam, — het z.g.n. tegen het geweer in staan —, zooals de meeste jagers doen en ook vroeger in het Engelsche voorschrift was voorgeschreven, den zwaar bepakt en belasten infanterist meer vermoeit.

Ons voorschrift neemt evenwel de laatste zwaarigheid in den koop mede waar in 4 van 132 van de Recrutenschool staat te lezen „dat op „het commando „Aan”, het bovenlijf een weinig wordt voorovergege- „bogen”, terwijl § 98 van het Voorschrift betr. de Wap. en Schietoef. daaromtrent mededeelt dat „door het bovenlijf een weinig naar voren „te brengen, de beste stand wordt ingenomen ten opzichte van de „richting waarin de terugstoot werkt”.

Het Duitsche Voorschrift (54 A. 4) luidt hieromtrent: „Der Oberleib „wird *nicht* vorüber gelegt; das Gewicht des Körpers wird daher *nicht* „von den Ballen der Füße allein, sondern auch von den ganzen Fusz- „flächen, die Hacken mit eingeschlossen, gleichmäszig getragen”.

132 onzer Recrutenschool zegt „dat het lichaam op de beide *voetzolen* (dus *niet* de hakken inbegrepen) moet rusten”.

Het Fransche exercitie-reglement geeft op blz. 72 van de „École du soldat” aan dat het bovenlijf op het commando „jone”, „*reste d'aplomb*”.

In § 98 van ons Voorschrift betr. de Wap. en Schietoef. staat voorgeschreven „dat de knieën niet met stijfheid mogen gestrekt zijn, wijl „dit een gedwongen houding geeft en het lichaam doet beven”.

Ik voor mij schiet het best, wanneer ik mijne knieën stevig (doch zonder overdrijving) naar achteren druk ten einde alle spieren van het lichaam te strekken. Ook het Duitsche voorschrift geeft eene spanning van *alle* spieren aan, waar het onder 54 zegt: „Der Körper musz fest- „gehalten werden”.

En dat is m. i. juist; het geheele lichaam *ingespannen*, zonder den grens van *overspanning* evenwel te overschrijden. Wanneer men het geweer eens tusschen schroeven onbeweeglijk in de juiste richting kon vastleggen, dan zou men de meeste kans op een raakschot hebben; die *kans* nl. is nagenoeg *zekerheid*. Daarom moet m. i. de man aan zijn geweer een stand trachten te geven die het meest nabij de positie komt van het bedoelde onbeweeglijk-vastgelegde geweer en daarom zal hij, naar mijne overtuiging, al zijne krachten — zonder overdrijving — moeten aanwenden om zijn lichaam en zijn geweer onbeweeglijk te houden.

Om hiertoe te geraken is mij in de practijk steeds het beste voorgekomen: de teenen der voeten naar beneden te drukken, alsof men zich aan de aarde wil vastklemmen;

de knieën achteruit te drukken;

het bovenlijf vast op de heupen; de spieren der armen gespannen; de handen flink, doch niet krampachtig knijpen om het geweer en dit vast tegen den schouder te drukken;

het hoofd zooveel mogelijk rechtop te houden, alsmede kolf en wang stevig tegen elkander aan te drukken;

Freiherr VON LICHTENSTERN zegt hieromtrent in zijn werk: „Schieszausbildung und Feuer der Infanterie im Gefecht”: „Muskelanspannung giebt Muskelkraft” (bl. 29). En zóó is het; alle krachten en willen moeten ingespannen worden bij het schieten en daartoe is *gebruik* der spieren noodig.

En wanneer men de schietuitkomsten der compagnieën nagaat, krijgt men in den regel de proef op de som voor vorenstaande redeneering; bijna altijd schieten de sterkere, de fysiek meer ontwikkelde soldaten beter dan de zwakkere en dat komt, geloof ik, omdat die sterkeren onwillekeurig hunne handelingen krachtiger maken.

Overigens moet het geheele lichaam in de natuurlijke houding blijven; dus *geen* opgetrokken schouders; *geen* op zij, noch voor- of achterover hellen van het hoofd, enz., want wij weten het allen bij ondervinding dat een eersteling bij de schietopleiding in den regel neiging toont het hoofd naar het geweer, in plaats van het geweer naar het hoofd, te brengen.

Bij het aanleggen is de houding van de linkerhand en van den linkerarm nagenoeg gelijk aan die bij het geweer in de positie van „vaardig”. De plaatsing van deze hand en van dien arm is van veel belang en daarom moet daaromtrent eenige toelichting volgen.

De draagkracht van de hand is het grootst, wanneer zij loodrecht door den arm wordt ondersteund, hetwelk geschiedt als de onder- en bovenarm een hoek vormen van ongeveer 45°; de hand wordt dan vrijwel loodrecht door den onderarm gesteund.

Daarentegen moet de hand meer zwaarte van het geweer dragen, naarmate de onderarm meer horizontaal gestrekt wordt. Wat alzoo de draagkracht betreft, is de loodrechte stand van den onderarm de beste; de horizontale stand de ongunstigste. Daartegenover staat dat het geweer gemakkelijker wordt stil gehouden naarmate de linkerhand dichter bij de tromp wordt geplaatst, omdat dan bewegingen van die hand veel kleinere afwijkingen van den tromp tengevolge hebben, dan wanneer de hand meer naar achteren is geplaatst. Daarom geeft het aanvatten van het wapen vèr naar voren, een zekerder aanslag op het doel — vooral wanneer snel gevuurd wordt — dan een aanvatten van het wapen verder naar achteren; daarenboven wordt bij het vèr naar voren aanvatten van het geweer de kans op te hoog schieten geringer, omdat de man de tromp uit den aard der zaak niet zoo gemakkelijk hooger kan opbrengen dan anders.

De Engelschen en Amerikanen, die zich in het algemeen meer op sporten kunstschietsen toeleggen, vatten dan ook in den regel hun geweer vèr naar voren aan en zij *kunnen* dit doen omdat zij met den linkerarm in den regel meer kracht kunnen uitoefenen daar zij zich meer toeleggen op lichamelijke ontwikkeling. Wij, minder sterken, zouden om den linkerarm bij het vèr naar voren brengen van de hand te ontlasten, met de rechterhand een deel van de zwaarte van het geweer moeten overnemen, doch

dit zou zeer ten nadeele van een rustig en goed gericht schot komen.

Als conclusie valt uit een en ander af te leiden, dat het voordeelig zou zijn den loop vèr naar voren te omvatten, wanneer niet het gevolg daarvan ware eene te groote inspanning van den linkerarm.

Ons Voorschr. betr. de Wap. en Schietoef. zegt in § 98 „dat de linkerhand, welke in de houding van vaardig reeds op haar plaats is, „onder het aanleggen en richten *volstrekt niet* van plaats mag veranderen, omdat het steunen van het geweer ter hoogte van het zwaartepunt de minste krachtsinspanning vergt,” en verder is in 132 der Recrutenschool aangegeven, „dat de linkerarm ongedwongen omlaag „moet worden gehouden”.

Het Deutsche voorschrift schrijft hetzelfde als regel voor, doch minder imperatief, door er aan toe te voegen: „hoe sterkere en langere „armen een man heeft, des te verder naar voren moet hij het geweer „aanvatten en hoe zwakkere en kortere armen hij heeft, des te meer „moet hij de hand terugplaatsen, echter nooit onder de magazijnsopening om het uitvallen van den houder niet te beletten”.

Eene zoodanige toevoeging schijnt mij zeer nuttig en eenigszins voorziet daarin ook 127 der Recrutenschool, alwaar is aangegeven „dat de „plaatsing van den duim en de vingers in de ladegroeven geregeld „wordt naar de gestalte van den man”.

Ten slotte verdient nog te worden opgemerkt, dat geen krampachtige, maar toch krachtige greep om het geweer gewenscht is en daarom moet de man den geweerriem loslaten, terwijl het geweer, om het grootste steunvlak te hebben, diagonaal op de linkerhand moet liggen, d. i. alzoo van den handwortel tot op den bal van den wijsvinger.

Wat de plaatsing van de *rechterhand* aangaat, zoo is in ons voorschrift (§ 98 van het Voorschr. betr. de Wap. en Schietoef.) duidelijk aangegeven dat de rechterhand de greep *goed* moet vasthouden (dus *alle* vingers er *om*) en zóóver naar voren, dat de voorste vinger den trekker goed kan omvatten en daaromheen sluiten, daar „het niet geleidelijk „sluiten van den wijsvinger dikwijls een gevolg van het niet behoorlijk „omvatten van de greep is”.

Inzonderheid moet er voorts op worden gelet dat de man het geweer niet verdraait.

Waarom men in ons voorschrift (132 der Recrutenschool) heeft neergeschreven, dat de rechterarm horizontaal moet zijn bij het aanleggen, is mij niet recht duidelijk; het schijnt mij toe dat de greep der rechterhand daardoor *minder* vast moet zijn, dan wanneer die arm meer naar beneden is gebogen, daar dan die hand meer in het verlengde van den arm blijft; bovendien bestaat nu ook eerder kans dat de man bij het aanleggen in het gelid, met zijn buurman in aanraking komt; hier tegenover staat dat bij horizontalen arm de voorste vinger beter en verder om den trekker kan worden gelegd.

De ligging van het geweer in de houding van vaardig is over het algemeen zóódanig dat de tromp *ongeveer* ter hoogte van het oog komt; de man kan dan over het geweer heen naar het doel zien. In Oostenrijk en Zwitserland houdt de man het geweer in de positie van vaardig ten naasten bij horizontaal; door deze houding voor te schrijven, is men eenigszins in staat het te hoog schieten te voorkomen. Wanneer men toch op die wijze in de houding van vaardig gaat staan, zal men bemerken dat bij het aanleggen de neiging om het geweer te hoog te brengen werkelijk minder is dan bij eene vaardig-stelling op onze gewone wijze, terwijl verder eene horizontale houding van het geweer een grooter gezichtsveld vóór den schutter vrijlaat. Om die reden dragen dan ook de jagers over het algemeen bij hun „vaardig”, het geweer nagenoeg horizontaal.

Voor eene gemakkelijke lading is het eindelijk nog gewenscht, het geweer zoo vèr mogelijk naar voren te brengen.

Het aanleggen.

Aanvankelijk leere men dit den man in twee bewegingen, en wel:

1°. beide handen schuiven het geweer naar voren, waarbij de rechterhand omhoog wordt gebracht;

2°. beide handen brengen het geweer ter hoogte van den schouder, waarbij hoofdzakelijk de rechterhand het geweer tegen den schouder trekt.

Kent de recruit deze bewegingen goed, dan late men deze ineenvloeien, waaraan dan dadelijk verbonden wordt eene oefening in het in- en uitademen, waarop ik straks nader terugkom.

Wat de plaatsing van de kolf aan den schouder betreft, daaromtrent is ons voorschrift duidelijk (132 der Recrutenschool); de kolf moet nl. zóó hoog tegen den schouder worden geplaatst dat om te kunnen richten het hoofd *zoo min mogelijk* van stand behoeft te veranderen, d. w. z. zooveel mogelijk het geweer naar het hoofd brengen en niet omgekeerd.

Door het hoog tegen den schouder plaatsen der kolf, wordt de aanslag vast en stevig; bij het snel naar beneden brengen van het hoofd bij eene te lage plaatsing van de kolf, krijgt het geweer een stoot die van invloed kan zijn op het schot, terwijl eindelijk in den strijd de tegenpartij den blik van den man zóódanig zal boeien dat hij, bij het niet hoog genoeg plaatsen van de kolf, zijn hoofd niet genoeg naar het geweer zou buigen, waardoor onvoldoende gericht zou worden.

Meerdere schrijvers zoeken in deze laatste omstandigheid een grond voor het te hoog schieten.

Wijders moet het hoofd vast tegen de kolf worden gelegd en dit is bijna onmogelijk bij eene te laag tegen den schouder geplaatste kolf.

Uit een en ander volgt dat de plaatsing van de kolf tegen den schouder afhankelijk is van de *lengte van den hals* van den man; schutters met lange halzen moeten de kolf hooger tegen den schouder plaatsen dan schutters met korte halzen.

Het plaatsens der kolf tegen het sleutelbeen of tegen den wortel van den arm moet worden vermeden omdat het geweer dan niet vast ligt, terwijl bovendien de terugstoot pijn veroorzaakt. De kolf moet geplaatst zijn tusschen den kraag van de jas en den wortel van den arm.

§ 101 van ons Voorschrift betr. de Wap. en Schietoef. zegt: „Bij het „aanleggen met hooge vizierstellingen is in staande en knielende houding de rechterarm aan het lijf gesloten en wordt de kolf lager gehouden”. Deze bepaling is m. i. niet erg helder want wat is eene *hooge* vizierstelling? Dat is vrij algemeen en daarom geef ik de voorkeur aan het daaromtrent bepaalde in het Duitsche schietvoorschrift, dat zegt, „dat met hoe hooger vizier geschoten wordt, hoe lager de kolf aan den „schouder moet worden geplaatst; om hierbij steeds een voldoende steunvlak te vinden, dient de rechterarm hoe langer zoo meer tot het „lichaam te naderen om eindelijk, geheel daartegen aan te sluiten”.

Hoe hooger de vizierstelling wordt, des te minder stevig kan het hoofd tegen de kolf worden geplaatst.

De plaatsing van de kolf tegen den schouder moet, zonder overdrijving, krachtig en stevig zijn, dit geschiedt, zooals ik reeds zeide, in hoofdzaak door de rechterhand en is noodig om den terugstoot te verminderen, het geweer vast te leggen en ook om de linkerhand eenigszins te ontlasten.

Het ademen.

Meerdere schrijvers geven er de voorkeur aan om de ademhaling *niet* geheel te staken, zooals veelal wél geschiedt, zoolang het geweer in den aanslag ligt en gericht wordt.

Zij gronden hun betoog op de bewering dat deze storing in de ge-regelde functiën van de ademhalingsorganen ongunstig moet werken op de innerlijke gesteldheid van den schutter en daardoor op het door hem af te geven schot.

Ik geloof dat deze redeneering te ver gaat, want als ik gedurende den korten tijd van het aanleggen mijn adem inhoud, heb ik nooit ondervonden dat zulks van eenigen invloed was op mijne gemoedsrust.

Onze voorschriften zijn in dit opzicht niet geheel consequent:

in 133 der Recrutenschool wordt gezegd, dat „bij het sluiten van den „vinger om den trekker, de ademhaling wordt *ingehouden*”;

in § 106 van het Voorschr. betr. de Wap. en Schietoef. lezen wij, dat „het aanleggen en richten moet geschieden zonder dat hierbij *ademhaling* mag plaats hebben”;

terwijl § 108 van laatstgenoemd voorschrift zegt dat „veel gewicht „moet worden gehecht aan het *inhouden* van den adem gedurende het „richten en dat men zich daartoe moet gewennen, kort voor het in de „richting brengen van het geweer, diep adem te halen en daarna zeer „langzaam uit te ademen”.

In het eerste punt moet dus de adem worden *ingehouden*, d. i. alzoo stilstand na *ingeademd* te hebben; in het tweede punt mag geen *ademhaling* plaats hebben, d. i. alzoo stilstand na *uitgeademd* te hebben,

en in het derde punt wordt veel gewicht gehecht aan het *inhouden* van den adem, d. i. alzoó stilstand weér na de *inademing*, terwijl men zich daaraan moet gewennen door langzaam *uit* te ademen, d. i. alzoó *geen* stilstand.

Het komt mij voor dat het vrijwel hetzelfde is of men *uit-* of *in-*geademd heeft vóór er een oogenblik van stilstand in die gewone functiën intreedt, maar tevens dat er een oogenblik van stilstand *moet* zijn. Wij moeten trachten onze mannen te leeren *spoedig* en *vlug* te richten en te schieten; des te korter duurt de stilstand in de ademhaling en overigens zal de man ook hiermede zuiver automatisch te werk moeten gaan. Een goed schutter en een jager denken aan geen adem op het oogenblik van schieten; zij staken de gewone beweging zuiver automatisch, evenals iemand die onder water duikt.

Ook ons voorschrift „stelt een vlug aanleggen en richten (§ 108 „Wap. en Schietoef.) als een *eisch*, zal de schutter niet reeds moede „zijn, vóórdat het schot afgaat”; daarna volgt dan in het voorschrift de regeling der ademhaling, die ik zoeven reeds aangaf.

Een punt, waarop nog de aandacht moet worden gevestigd, is gelegen in de 2^e alinea op blz. 82 v. h. Voorschr. betr. de Wap. en Schietoef., alwaar we lezen: „Het voorwaarts en omhoog brengen van het geweer „bij het aanleggen moeten in het richtvlak plaats hebben en de tromp „daarbij onmiddellijk ongeveer op het mikpunt gebracht en dus niet „eerst boven de richtlijn opgelicht worden, daar dit tijdverlies veroor- „zaakt en deze verkeerde gewoonte op het gevechtveld, *waar veelal „onvoldoende gericht wordt*, aanleiding geeft tot te hoog schieten”.

In het geursiveerde huldigt ons voorschrift eenigszins het beginsel van den z.g.n. „horizontalen aanslag“ en ik voor mij vind het jammer dat deze tirade in ons voorschrift voorkomt; ik zou zoo gaarne den man willen doordringen van het beginsel dat hij *steeds* en *altijd juist* moet richten; hij moet dit, zooals ik reeds meer zeide, eigenlijk zuiver automatisch doen. Door de bedoelde zinsnede in het voorschrift wordt aan dat beginsel afbreuk gedaan.

Wij moeten onze menschen leeren het geweer vlug in den aanslag te brengen en *steeds* vlug en *goed* te richten, en ik vermeen dat, in verband met onzen volksaard en het uitstekende geweer dat wij bezitten, de z. g. n. horizontale aanslag, evenmin als het z. g. n. werpschot — o. a. door WOLOZKOI aanbevolen — voor ons aanbevelenswaard is.

Neen, van meet af dient in het oog te worden gehouden dat overal, waar eene zorgvuldige opleiding plaats heeft en eene goede vuurdiscipline bestaat, waar de aanvoerders de kunst verstaan van goede vuurleiders te zijn, of waar de landaard het volk tot goede schutters stempelt, steeds naar omstandigheden meer of minder *juist* schieten mag worden verwacht. In de grootste hitte van het gevecht, bij een snel schieten tegen groote doelen en op kleine afstanden moge in het algemeen misschien een soort van werpschot voorkomen, toch mag dit

m. i. in de verste verte niet als een normaal schot worden aangenomen.

De vredesopleiding moet, om zoo te zeggen, op een gezonderen en meer soliden grondslag staan en dan mag ook de hoop worden gekoesterd dat men in de werkelijkheid niet bedrogen zal uitkomen.

Behalve in de vermelde zinsnede, gaat ons Voorschrift betr. de Wap en Schietoef. overigens ook van dit beginsel uit.

Nog een voornaam punt dient den man bij het eerste onderricht te worden geleerd, nl. *het nemen van het drukpunt*.

Duidelijk zeggen onze voorschriften dat, onmiddellijk als het geweer aan den schouder staat, drukpunt moet worden genomen en toch ziet men dit zoo dikwijls niet juist doen. Daarom moeten wij van het begin der opleiding daarop reeds toezien en doen toezien, opdat deze handeling spoedig als vanzelf door den man wordt verricht.

Wanneer het geweer in den aanslag is, volgt het eigenlijke *richten*, hetwelk van de zijde van den onderwijzer de grootste aandacht vordert.

Eene voorwaarde voor scherp richten is de drie bekende punten: vizierkeep, korrel en doel in ééne lijn te brengen en hoewel dit onbewust geschiedt, gaat de blik, als het ware, tusschen die drie punten heen en weer. Met één blik toch is het onmogelijk alle drie punten *tegelijk* te zien, omdat zij op ongelijke afstanden van het oog verwijderd zijn en alzoo telkens accommodatie van het oog noodig is.

Het eene oog accomodeert zich spoediger dan het andere; verziende menschen zullen het doel spoedig, de vizierkeep minder spoedig vinden; bijziende personen zullen in omgekeerden toestand verkeeren. Boeren, herders en landlieden zijn in den regel meer verziende dan handwerkslieden, enz; of in het algemeen, menschen die veel buiten, in het vrije veld verkeeren, zijn meer verziende dan de bewoners der steden.

Naast menschen met sterke oogen, vindt men ook hen met zwakke oogen, die spoedig vermoeid zijn. Daarom moet de onderwijzer in het schieten, het gezichtsvermogen van zijne leerlingen nauwkeurig nagaan en zoo noodig moet een geneeskundig onderzoek daaromtrent plaats hebben.

Het scherpst wordt met één oog gericht, terwijl het andere *geheel* gesloten is; zelfs het geringste trillen van het ooglid, waardoor licht in het gesloten oog valt, *kan* nadeelig zijn op het schot. Slechts weinig menschen kunnen niet leeren één oog afzonderlijk te sluiten wanneer zij zich daarin voldoende oefenen; zij, die in dat geval verkeeren, slapen ook met open oogen; zij hebben z. g. n. hazenoogen.

Door met het ooglid gymnastiek te verrichten, brengt men bij aanhoudende oefening iedereen — behalve hen met hazenoogen of die een organisch gebrek aan het linkerooglid hebben — zóóver dat hij één oog kan sluiten.

Intusschen laat ons Voorschrift betr. de Wap en Schietoef., in § 91, ook vrijheid dat de man bij het richten, *beide* oogen geopend houdt. Deze wijze van richten — met beide oogen geopend — wensch ik, zoo

eenigszins mogelijk niet toe te laten; ik heb nog nooit een schutter ontmoet die, op die wijze richtende, eenigszins dragelijk schoot; maar . . . m. i. is het ook niet noodig.

Wanneer men een der eerste dagen, nadat de miliciens onder de wapenen zijn gekomen, de compagnie maar eens doorloopt en de recruten, die hun linkeroog niet kunnen sluiten, de middelen aan de hand doet om dat te leeren, dan kan men bijna zeker zijn dat zij spoedig in voldoende mate dat oog zullen kunnen afsluiten.

Het Duitsche schietvoorschrift (53 A. 2) schrijft nog voor dat aan een man met een zwak rechter- en een sterk linkeroog, óók het *links* schieten kan worden onderwezen ten einde daarvan zoo mogelijk gebruik te maken; om evenwel in het gelid te kunnen meevuren, moet hij ook rechts leeren schieten.

Zulk eene bepaling zou mij, ook voor ons, wel aanbevelenswaardig toeschijnen.

Het aftrekken.

De reden waarom het aftrekken van zoo hoog belang is, is gelegen in de omstandigheid, dat geen der andere handelingen bij het schieten zóóveel wilskracht en kalnte vordert. Op de *richting* van het schot heeft het aftrekken geen *directen* invloed; die richting wordt aangegeven door de vizierlijn; maar het aftrekken *kan*, wanneer het niet behoorlijk wordt verricht, een verbazenden invloed uitoefenen op de richting der vizierlijn en dus ook op het schot, al is die invloed dan ook indirect.

De wijze van aftrekken hangt nauw samen met den gemoedstoestand van den schutter; is die toestand abnormaal dan treden storende invloeden in, die zich vóór het afgaan van het schot openbaren in verzwaking der wilskracht en van minder helder wezen van bewustzijn en blik, van welk een en ander *rukken* het gevolg is, waarbij zich niet zelden het oog min of meer krampachtig sluit.

In dien toestand zal de schutter dikwijls den vinger éérst langzaam en weifelend, dán snel en met een ruk sluiten, terwijl zulk een schutter dikwijls bleek of rood wordt, begint te beven, enz. Het meest treft men dergelijke individuen aan onder de bloedarmoedige en zenuwachtige personen, dikwijls als gevolg hunner levenswijze of van hun ambacht, b. v. bij hen die een zittend leven lijden.

Tegenover dergelijke personen staan anderen die goed aanleggen en aftrekken, doch steeds min of meer *schrikken* van den knal van het schot, gevoegd bij het gevoel veroorzaakt door den terugstoot, en hoewel deze eigenschap geen directen invloed *behoeft* uit te oefenen op het schot doet zij dat toch, omdat zij den man ook reeds vóór het afgaan van het schot verontrust en zenuwachtig maakt, alleen door het vooruitzicht van hetgeen komen zal als het schot afgegaan zal zijn.

Daarom komen de laatstbedoelde personen vrijwel overeen met de eerstgenoemden — de rukkens en de oogdichtknijpers.

Een en ander komt alzoo voort uit een soort van angst en daarom is het zaak te trachten den man afleiding te geven, zóódanig dat het schot afgaat, zonder dat hij op dat oogenblik daaraan denkt.

Deze afleiding kan alleen worden gevonden in het sluiten van den wijsvinger der rechterhand. Men moet den recruit, reeds van den beginne der opleiding, er aan trachten te gewennen zijn geheelen wil en *zelfbeheersching* op die enkele handeling te concentreeren, welke handeling daarvoor geschikt is omdat zij gedurende den geheelen duur van het aftrekken dezelfde en steeds waarneembaar blijft, en waardoor zij geheel kan worden gecontrôleerd.

Daarom moet men den man dan ook trachten te leeren, steeds voort te gaan met het sluiten van den vinger; dus niet éerst een rukje, dan stilstand en dáárna weer een rukje, enz.; immers dan komt de vrees voor den straks komenden knal en den daarmede gepaard gaanden terugstoot weder boven.

Ook § 108 van ons Voorsch. betr. de Wap. en Schietoef. spreekt in dien geest door er tegen te waarschuwen dat „vele schutters den trekker, nadat het sluiten van den vinger reeds begonnen is, weder loslaten of eerst richten en dan beginnen den vinger te sluiten” en het voorschrift waarschuwt daartegen, omdat de gevolgen zijn: „spoedig moe worden, tijdverlies, slechte richting, dompen van het geweer en rukken, welke fouten soms ook haar oorzaak vinden in vrees voor den terugstoot en voor den knal”.

„Daarom moet”, zegt de genoemde §, „zoodra het mikpunt ten naastenbij is gevonden, de geleidelijke sluiting van den vinger beginnen en worden voortgezet totdat het schot afgaat”.

Om den man dat te leeren wordt door sommigen aanbevolen, hem te zeggen dat, wanneer de onderwijzer b.v. tot 6 geteld heeft, de slagpin moet zijn vooruitgeschoten en waarbij 1 wordt gezegd, als het geweer aan den schouder komt. Gaandeweg moet men den man leeren zelf te tellen en zoo zal hij er geleidelijk toe komen, den vinger onbewust en doorlopend te sluiten. Men zal dit middel kunnen beproeven.

Ook wordt meermalen aanbevolen — o. a. officieel in het Duitsche schietvoorschrift — den man niet bepaald te leeren den vinger te sluiten tot het schot afgaat, doch om hem te onderwijzen om het voorste lid van den vinger tegen het derde lid daarvan te brengen (Abkrümmen). Daarmede wordt natuurlijk hetzelfde doel bereikt, nl. dat het schot afgaat terwijl bovendien het voordeel wordt verkregen dat de man, na het afgaan van het schot, nog een oogenblik in den aanslag blijft liggen, hetwelk men dikwijls eerst met veel moeite gedaan kan krijgen.

Immers, bij het sluiten van den vinger tot het schot afgaat, houdt op dat oogenblik het sluiten op en is de zaak voor het moment afgelopen. Moet de man echter het 1^e lid van den vinger tegen het 3^e lid brengen, dan moet hij de beweging van den vinger vervolgen, óók nadat het schot is afgegaan, want op dat oogenblik heeft het 1^e lid het 3^e nog niet bereikt. Op die wijze wordt dus het afgaan van het schot voor

den man oogenschijnlijk meer bijzaak en zal hij daaraan minder aandacht schenken.

Om hetzelfde doel te bereiken, leerde ik tot nog toe aan de manschappen dat zij na het afgaan van het schot moeten dóórgaan met vinger sluiten en richten of zooals ik het steeds uitdruk: „juist doen, „alsof er nóg een schot moet komen”.

Het brengen van het 1^e lid van den vinger tegen het 3^e lid schijnt mij evenwel practischer, omdat aan die handeling eenmaal een eind komt en daarom wil ik beproeven deze wijze van aftrekken in te voeren bij mijne aanstaande miliciens der lichting 1899. ¹⁾

Eene voorname zaak bij het aftrekken is voorts dat de voorste vinger om het *alleronderste* gedeelte van den trekker wordt gebracht, omdat dit den te verrichten arbeid in hooge mate verlicht. Hoewel in 132 der Recrutenschool is toegestaan de *beide* voorste vingers vóór en om het onderste gedeelte van den trekker te leggen, wordt daarvan, naar het mij voorkomt, over het algemeen te weinig gebruik gemaakt. Ik kan in dit opzicht van ondervinding spreken, omdat ik meermalen heb bijgewoond, dat sommige schutters, die vrij slecht schoten met één vinger om den trekker, aanmerkelijk beter schoten nadat ik hen had bevolen twee vingers voor het aftrekken te gebruiken.

De desbetreffende bepaling in 132 der Recrutenschool, dat van *twee* vingers gebruik mag worden gemaakt wanneer de man *korte* vingers heeft, zou ik dan ook gaarne zien uitgestrekt tot hen die *dunne* vingers hebben, omdat dan de tweede vinger bijna onmisbaar is om het onderste — en wel het *alleronderste* — deel van den trekker te omvatten.

Bij de meesten onzer schutters rust de vinger, die op den trekker werkt, tegen het *ladehout*, in plaats van tegen den *beugelkrop*.

„Na het afgaan van het schot”, zegt het slot van § 106 van het Voorschr. betr. de Wap. en Schietoef. „houdt de schutter het geweer „nog eenige oogenblikken in den aanslag en geeft tevens met een enkel „woord aan, waarop het geweer, op dat oogenblik ten opzichte van het „gekozen mikpunt gericht was”.

Misschien vergis ik mij, wanneer ik zeg dat over het algemeen hieraan onvoldoende de hand wordt gehouden, evenals aan de bepaling, voorkomende in § 137 van het Voorschr. betr. de Wap. en Schietoef., dat „hij, die schieten moet, geeft vóór het eerste schot, het vizier en mikpunt en vóór elk schot, waarbij hij een ander mikpunt kiest, het punt op, waarop hij richten zal”.

Ik teeken hierbij nog aan, dat in deze § nogmaals wordt gewezen op hetgeen ik zooeven zei, nl. dat de schutter „dadelijk na het aftrekken, „*dus nog in den aanslag*, de richting noemt, naar welke ten opzichte „van het mikpunt de vizierlijn is afgeweken”.

¹⁾ Ik schreef dit in December 1898 en Januari 1899; sedert ben ik hiermede begonnen, maar kan het resultaat nog niet voldoende beoordeelen.

Is mijn vermoeden, dat aan deze aangelegenheid over het algemeen te weinig aandacht wordt geschonken, juist, dan acht ik dit eene groote fout. Het opgeven van mikpunt en eventueele verandering daarvan is *bepaald noodig* om den man te leeren zelfstandig te denken vóór hij zijn schot afgeeft, ook al voor het latere gevechtsschieten; maar het z. g. n. *door het schot heenzien* is, naar mijne innige overtuiging, voor een goed schutter bepaald *onmisbaar*.

Laat een man gerust eene enkele maal mis schieten, mits hij slechts *direct* zegt: „dat is rechts of links mis”, of „veel te hoog”, enz. Blijkt uit de aanwijzing dat de man in dit opzicht gelijk heeft, dan heeft die man, ondanks dat misschot meer kans om een goed schutter te worden, dan hij, die op korten afstand alleen 12^{en} of 11^{en} schiet doch niet *direct* kan zeggen waar hij afgekomen is.

Het door het schot heenzien is dáárom van zoo groot gewicht, omdat dit de proef op de som is, dat de man bedaard en zichzelf bewust is en is dat het geval, dan zijn er ook geen zenuwen in het spel, dan is ook het oog niet dicht geknepen, noch is er gerukt, of heeft zich eene andere storende omstandigheid voorgedaan.

Daarom zou ik elkeen, die op deze zaken bij het schijfschieten en bij de voorbereidende schietoefeningen niet voldoende let, willen toeroepen: „Laat uwe manschappen toch zeggen, waar hun schot, volgens hunne „waarneming bij de richting, gebleven moet zijn”.

Iemand, die de bedoelde kunst — want 't is een kunst — verstaat, is of wordt *per se* een goed betrouwbaar schutter; iemand, die dat niet kent of niet leeren kan, is en blijft altijd een onbetrouwbare kruk in het schieten.

Welke zijn b.v. onze beste concoursschutters? Zij, die uitstekend door het schot kunnen heenzien; zij, die met een leuk gezicht spreken van een rechtsche, een hooge 12, enz.

Werkelijk, men zou bijna kunnen zeggen: „de kunst van goed schieten „bestaat *niet* in het kunnen treffen van eenig doel, maar in het kunnen „zien waarop het geweer gericht is, op het oogenblik dat het schot „afgaat”. Verstaat men die kunst, dan leert men op den duur ongetwijfeld raak schieten.

Ik hecht aan dat „door het schot heenzien” zóóveel waarde, dat ik er reeds over gedacht heb om voor de schietoefeningen der miliciens in 1899 een stelsel van schietpremiën voor mijne compagnie te ontwerpen, waarbij de grondslag zal zijn: *niet* het voldoen aan eenigen overgang met een bepaald aantal patronen — al wil ik dien maatstaf dan ook misschien niet geheel loslaten — maar het met nauwkeurigheid aangeven van de plaats waarop men is afgekomen en waar dus ook, inzonderheid op de kleine afstanden, met onze uitmuntende geweren het schot de schijf zal hebben moeten treffen, met inachtneming natuurlijk van atmospherische invloeden. ¹⁾

¹⁾ Door omstandigheden heb ik tot nog toe geen uitvoering aan dit voornemen kunnen geven; ik laat dit denkbeeld evenwel nog niet los.

§ 186 van het Voorschr. betr. de Wap. en Schietoef. laat hiertoe aan den Comp.-Comm^{dt} volkomen vrijheid en hoewel eene zoodanige regeling, inzonderheid bij het schieten op groote afstanden en onder ongunstige atmosferische toestanden, misschien bezwaren zal opleveren, toch zal men onder gewone omstandigheden en met gebruikmaking van den richtcontrôleur en inzonderheid op de kleine afstanden wèl kunnen contrôleeren of de recruit al of niet goed door het schot heen ziet. En immers onze jonge miliciens schieten in den beginne steeds op korte afstanden en in den regel bij goed weër als gevolg van het dan heerschende jaargetijde.

(Wordt vervolgd.)

Scheiding der Militaire Administratie in twee afzonderlijke dienstvakken: „de Intendance” en „de Militaire Administratie”.

Het was ons voornemen niet om nogmaals op ons schrijven, dat o.a. in den jaargang 1893 van dit Tijdschrift eene plaats vond, terug te komen in de onderstelling, dat ook de daarin besproken zaak reeds lang voldoende voorbereid was om de beoordeeling aan Kamerleden en de uitvoering er van verder aan het hoofdbestuur over te laten.

Nu wij echter in het April-nummer (4) van het loopende jaar in „De Militaire Spectator”, van de hand van den Kapitein-Intendant HOLLAND, eene bestrijding ontmoeten van de door Kamerleden aangekondigde motie: „*Scheiding van Intendance en Militaire Administratie*” bij de eerstvolgende Oorlogsbegrooting, nu achten we plicht het stilzwijgen te verbreken en ter vermijding van mogelijke verwarring onze argumenten tot ondersteuning dier motie nader in het licht te stellen.

Het doel van dit schrijven is niet beantwoording van Kapitein HOLLAND, maar het nogmaals leveren van een betoog waarom een reeds zoovele jaren uitgedrukt verlangen: *dat de Intendance als Afdeling van de Militaire Administratie ophoude te bestaan*, en de Administratie alzoo zelfstandig en met eigen hoofd aan het Leger en daarmee aan den Staat hare diensten bewijze, dient te worden ingewilligd.

De denkbeelden, door ons reeds in het jaar 1893 in dit Tijdschrift omtrent de onderwerpelijke zaak ontwikkeld, zijn allen verwezenlijkt met uitzondering van de benoeming van een afzonderlijk hoofd, waaronder de Administratie als zelfstandig dienstvak zou optreden.

De uitkomsten, van hetgeen reeds tot stand kwam, hebben gedurende een tijdvak van vier jaren zoowel de vereenvoudigingen als de daarmee gepaard gaande verbeteringen voldoende aangetoond. Alle speciaal administratieve diensten, betreffende het comptabel beheer zijn in handen van daartoe benoemde Hoofdofficieren uit de Kwartiermeesters; *het Hoofd der VIIIste Afdeling aan het Departement van Oorlog, de Mandateering van het Leger, de Contrôle der Korpsadministratie, enz.*, alles ressorteert onder de Kwartiermeesters —; alléén een eigen Chef en daarmee volledige scheiding in twee afzonderlijke dienstvakken ondervindt tegenkantsing.

Evenmin als het aan een Generaal CAVAIGNAC gelukte om met één hoog woord en zijn afficheeren de herziening van het DREYFUS-proces te beletten en dien ongelukkigen martelaar blijvend schuldig te verkla-

ren, evenmin zal men het vraagstuk: „*Is splitsing van het dienstvak der Militaire Administratie in twee dienstvakken noodig en uitvoerbaar?*”, door den Kapitein-Intendant HOLLAND in dit Tijdschrift ontkennend beantwoord, daarmede opgelost of die zaak als afgedaan beschouwen.

Het is niet waarschijnlijk, dat ook de Kamerleden, die tot het voorstel om tot de bedoelde splitsing over te gaan, het initiatief namen, door het betoog van dien Schrijver in hunne denkbeelden aan het wankelen zijn gebracht. Ook heeft het verdienstelijk werk van den geachten Schrijver onze overtuiging omtrent het noodzakelijke dier splitsing niet verzwakt; en hoewel het in ons leger gemakkelijker is aan de zijde van *het bestaande* zich te scharen dan om iets nieuws of wijziging *in* dat bestaande tot stand te brengen, zoo wanhopen wij in deze niet, ofschoon het verklaarbaar is dat van de zijde der Intendanten de meer-besproken scheiding met hand en tand wordt tegengegaan.

Toch is de oppositie van de Intendanten niet algemeen, althans de Intendant WINCKEL verklaarde in zijne rede op 26 October 1894 in de Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap: „*Voor het leger hier te lande acht ik eene scheiding van comptabiliteit en legerverpleging dringend noodig*”.

Wanneer de reden dier oppositie overigens alleen door ons gezocht werd in het groot belang dat de Intendanten er bij hebben om de 120 Kwartiermeesters vast te houden en gezamenlijk als één korps het voortbestaan onder één hoofd — waarschijnlijk alleen uit dat klein aantal Intendanten verkiesbaar — te verzekeren, dan zouden H.H. Intendanten met alle recht daartegen aanvoeren, dat door de Kwartiermeesters met zooveel nadruk op scheiding wordt aangedrongen omdat zij een eigen hoofd en daardoor een Hoofdofficier — b. v. een Kolonel — in hunne organisatie meer wenschen te hebben (Zie o. a. eerste alinea, bldz. 197, Mil. Spect. 1899).

We zullen daarom in dat vermoeden onze kracht niet zoeken en beproeven het nut van: „*Splitsing der Militaire Administratie in twee zelfstandige dienstvakken*”, op andere wijze aan te toonen. Er is toch zeker geen aanleiding om in het administratief en comptabel beheer en ten aanzien van de legerverpleging *wel* het voorbeeld van andere natiën te volgen, waar ten opzichte van andere, zeker niet minder belangrijke aangelegenheden, die het leger betreffen, daarmede geen of al zeer weinig rekening wordt gehouden.

We moeten ons echter op een geheel neutraal standpunt plaatsen en overwegen wat in *ons land* en voor *ons leger* noodig is, zoowel voor wat betreft de verdediging van het eerste en de verpleging van het laatste, als wat aangaat de wijze waarop de gelden moeten worden beheerd, welke jaarlijks ten behoeve van het leger moeten worden beschikbaar gesteld.

Wanneer men als regel Officieren van den Generalen Staf; van de Intendance of van den Geneeskundigen Dienst ingedeeld ziet bij onze Verdedigingsstellingen of Divisiën van het Veldleger, waar zij geheel

en al onder de rechtstreeksche bevelen van Stelling- en Divisie-Commandanten dienen, dan houden die Staf-officieren, — die Intendanten, — die Officieren van Gezondheid, enz., daarmede toch niet op tot hun oorspronkelijk dienstvak te behooren. Evengoed nu kunnen de Luitenants-Kwartiermeester als Verplegingsofficieren dienst doen en daarmede tijdelijk en als zoodanig onder de orders van den betrokken Intendant staan, zonder dat ook zij ophouden te behooren tot de Officieren van de Administratie (Kwartiermeesters).

Het personeel der Militaire Administratie, belast met het comptabel beheer, de korpsadministratie en de contrôle daarop, heeft met de Intendance niet meer te maken dan met den Generalen Staf of welk ander dienstvak ook.

De Intendance is o. i. hoegenaamd niet verwant aan de Administratie, maar wel degelijk aan den Generalen Staf, waarbij alles op de bureaux en in het archief aanwezig is, wat op het gebied van de statistiek van ons land en van de ter verdediging gemaakte voorbereidingen, haar — de Intendance — in de gelegenheid stelt, om bij het uitbreken van den oorlog of bij mobilisatie van het leger, gereed te zijn *met alles en op alle plaatsen*, waar de verdediging onzer hoofd-verdedigingsstellingen — Nieuwe Hollandsche Waterlinie en Stelling van Amsterdam — maar vooral de opstellingen van ons Veldleger zulks vorderen.

Haar technische arbeid, die zich, naar wij vermeenen, in hoofdzaak tot de keuringen bij het beheer der Centrale Magazijnen van Kleeding en Uitrusting bepaalt — waarvoor trouwens eene afzonderlijke Keurings-Commissie bestaat — en de keuring van levensmiddelen, waarbij vleesch en brood wel als hoofdschotels zullen worden aangemerkt, zal meerendeels worden verlicht en groote bezuiniging ten gevolge hebben wanneer de militaire slachterijen worden opgeheven en het vleesch, gekeurd en volkomen aan het contract beantwoordend, heel gemakkelijk uit de abbatoirs te Amsterdam en Rotterdam door het geheele land in alle garnizoenen wordt geleverd.

Waar we ons veroorloofden als niet-deskundige, ons op het gebied der Intendance te wagen, daar zal men wel begrijpen willen — en anders zij het bij deze verzekerd — dat dit slechts ten doel had om wederom aan te toonen, dat niets daarbij voorkomt wat eenige meerdere verwantschap met het rekenplichtig beheer bewijst en dat de begrooting voor de Verpleging evenals die voor Artillerie- en Genie-uitgaven eenvoudig bij de legeradministratie geverifieerd en alle betalingen daarvan door hare tusschenkomst behooren te geschieden.

De Militaire Administratie behoort aan haar hoofdbureau, voor het leger in het bijzonder, een Rekenkamer te zijn, zooals de Algemeene Rekenkamer dat is voor het geheele Rijk.

Wij betreuren dan ook ten zeerste de wijziging, die het Bureau Comptabiliteit aan het D. V. O. onderging en de omwisseling van de *VIIIste Afdeling-Comptabiliteit* in die van „*Militaire Administratie*” (Zie K. B. van 14 Maart 1898, N°. 38, Rec. Mil., bldz. 124).

Bij de in werking treding op 1 Mei 1895 van het K. B. van 8 Februari 1895, N°. 13 (Rec. Mil., bldz. 127) —, inzonderheid van punt 3, luidende: „Aan het Hoofd van de VIde Afdeeling staat een Kapitein-Intendant „en aan dat *der VIIIste Afdeeling een Luitenant-Kolonel of Majoor „van het dienstvak der Militaire Administratie”* —, werd als Hoofd der VIIIste Afdeeling een Intendant benoemd; dus niet-tegenstaande het Hoofd der VIde Afdeeling als Kapitein-Intendant, evenzeer tot het dienstvak „*de Militaire Administratie*” behoorde, springt het onderscheid bij de redactie van bovenbedoeld punt 3 in het oog, en wijst men voor de VIde Afdeeling speciaal een Kapitein-Intendant aan, maar als Hoofd van de VIIIste Afdeeling Comptabiliteit, moest optreden een *Luit.-Kolonel of Majoor van het dienstvak de Militaire Administratie*. Blijkbaar wilde men dus hier aan het hoofd den Kwartiermeester, den ervaren Officier van Administratie zien, maar men maakte van het dubbel bestaan van den Intendant gebruik en wees hem als tevens tot het dienstvak *de Militaire Administratie* behorende, ook als Hoofd van de VIIIste Afdeeling aan.

Hoewel de bekwaamheid en den ijver van den op 1 November 1898 als Hoofd van de VIIIste Afdeeling afgetreden Intendant geen oogenblik in twijfel trekkend en het korps Intendanten gelukwenschend met zijn wederoptreden op het zuiver terrein van den Intendant, zoo zal men toch niet beweren dat met het *komen* en *gaan* van dezen verdienstelijken Hoofdofficier de opgerichte Afdeeling Comptabiliteit aan het D. v. O. staan kon of vallen moest.

Ware tot Hoofd van de VIIIste Afdeeling bij de oprichting er van op 1 Mei 1895 terstond een Hoofdofficier uit de Kwartiermeesters benoemd, dan houden wij ons overtuigd dat de Afdeeling Comptabiliteit nog onveranderd bestond, en innig wenschen wij de wederinstelling of liever de herleving van het Bureau Comptabiliteit, alwaar naar onze overtuiging de Chef van het dienstvak *de Militaire Administratie* zijne plaats vindt met een *sous-chef* (*chef de bureau*), die daar als het ware optreedt zooals de toegevoegde hoofdofficieren bij de verschillende Wapens en Chefs van diensten.

Wij stellen ons die VIIIste Afdeeling voor als het Centraal Rekenplichtig Bureau voor het Leger, alwaar zoowel de gegevens inkomen van alle Wapens en Dienstvakken tot samenstelling der Staatsbegrooting, de Afrekening der korpsen met 's Rijks Schatkist, Verantwoording van Krediet en Mandateering, Rapporten der Contrôle, enz., als in het algemeen alles, wat ook in de organisatie van het Departement van Oorlog, gewijzigd bij Ministr. Beschikking van 5 Juli 1895, I Afd., n°. 149, werd omschreven.

Aan dat Bureau berust, als het ware, de sleutel van de brandkast, waarin het crediet, uit 's Rijks Schatkist jaarlijks verleend, voor de millioenen op de begrooting van Oorlog geraamd, en die daar in zijn geheel verantwoord behooren te worden.

Aldaar wordt *één Grootboek* voor het geheele Leger aangehouden,

waarin niet alleen de verschillende Wapens een folio innemen, maar waarin ook de Generale Staf — in één woord alle Dienstvakken en dus ook de Verplegingsdienst (Intendance) voorkomen.

Nu wil de Intendance met haar speciaal Hoofd alleen het gezag op dien arbeid uitoefenen, maar de werkzaamheden aan daartoe bevoegden — aan Kwartiermeesters — overlaten, zoodat zij zich nimmer met de administratie in te laten heeft, dan op het oogenblik dat er een Chef, een nieuw Hoofd, moet benoemd worden, want dat mag alleen geschieden uit de Afdeeling, die zij voltallig houdt, en dan blijft men correct — want — men benoemt dan immers een *Hoofd* uit het collectieve dienstvak „*de Militaire Administratie*, waartoe beiden Intendanten en Kwartiermeesters — tot nu toe — behooren.

Ieder aandachtig onderzoeker voelt dat daar iets gewrongens in is en dat de Intendance zich uitsluitend met de materieele verpleging van het leger moet inlaten, d. i. in het algemeen het leger moet kleeden en voeden.

Vijf en twintig à dertig jaren geleden werden bekwame Kwartiermeesters Hoofdofficieren en daarmee Intendant, — want een Hoofdofficier der Militaire Administratie was stilzwijgend Intendant —, aan wien de verschillende functiën werden opgedragen, waarvoor men nu Majoors en Luitenant-Kolonels Kwartiermeesters heeft.

Daar de Intendant feitelijk legerverpleger moest zijn, maar de ervaring sedert tal van jaren bewees dat hij alléén administrateur was en de legerverpleging onder zijn beheer zooveel te wenschen overliet, dat o.a. wijlen de Intendant KOSTER, toenmalig Kapitein-Kwartiermeester, in het Tijdschrift „Het Vaandel” — vele jaren onder redactie van P. F. BRUNINGS — schreef, *dat de voeding en verpleging van de gevangenen beter waren dan die van den soldaat*, dan kan men zonder verder diep voortgezet onderzoek de gevolgtrekking maken hoe broodnoodig de tijd daar was om er eindelijk toe over te gaan Intendanten (legerverplegers) in den waren zin des woords te kweken.

De Krijgsschool heeft nu reeds grootendeels en de Hoogere Krijgsschool zal vermoedelijk in de toekomst het leger van bekwame Intendanten voorzien, maar wanneer die met de tegenwoordige bepalingen uit alle Wapens van het leger getrokken kunnen worden, dan treedt daarmee een lijnrecht tegenovergestelde toestand in met dien van 25 en 30 jaar geleden, namelijk: dat de ter Hoogere Krijgsschool gevormden als Intendant wel alle geschiktheid voor legerverpleging verkregen kunnen hebben, maar die van een goed administrateur missen zullen.

Zooals de verkregen kennis zich op haar arbeidsveld, d. i. de verpleging van het leger, meer en meer ontwikkelen moet, zoo is vooral voor de behoorlijke verantwoording van het administratief en comptabel beheer, benevens de contróle daarop, eene practische ervaring noodig, die men alleen verkrijgt wanneer men daarin van jongs af opgeleid, als het ware op één halve cent dood blijft en vervuld is met een zekeren eerbied voor details en nauwgezette waarneming, waar ieder niet-administrateur de schouders voor ophaalt en de zoo noodige inachtneming van

kleinigheden met den naam van nesterijen en futiliteiten bestempelt.

Het verleden heeft maar al te zeer bewezen, hoeveel slachtoffers uit de Kwartiermeesters zijn gevallen, in den tijd dat zij, die der verleiding, van kassen onder hun bereik niet konden weerstaan en gesterkt in de meening dat hun fraude, op listige wijze gepleegd, toch niet door de Intendanten — toen nog met contrôle, enz., belast — zou worden ontdekt, zich aan die kassen vergrepen.

Evenzeer als wij de geboorte der opleiding van Intendanten tot bekwame legerverplegers toejuichen en hun bloei rechtmatig mogen verwachten, evenzeer eischt het belang van het leger dat men dezulken, aan wien men het administratief beheer en de verantwoording der millioenen toevertrouwt, welke uit 's Rijks Schatkist ten behoeve van het leger worden besteed, afzonderlijk opleidt en practisch vormt, zonder dat men van een van beiden een tweeslachtig individu maakt, dat èn verplegen èn administreeren moet en daardoor vermoedelijk geen van beiden naar behooren of op betrouwbare wijze zal kunnen verrichten.

Uit het vorenstaande meenen wij, dat, bij het ernstig overwegen van de zaak, voldoende zal blijken dat men met de oude traditie moet breken, waarbij een Hoofd-Intendant aan het Hoofd der Militaire Administratie staat, en dat Intendance en Administratie, bij hare tegenwoordige dienstverrichtingen, *twee geheel afzonderlijke dienstvakken zijn, waarvan elk aanspraak heeft op een afzonderlijk Hoofd.*

DEN HAAG, Mei 1899.

J. H. H. VOGEL.

Eenige belangen der Kustartillerie.

Waar in de laatste jaren met kracht gewerkt is en nog gewerkt wordt aan de voltooiing van de Stelling van Amsterdam, is het zeer begrijpelijk, dat voor de andere verdedigingsstellingen niet meer uitgegeven wordt, dan voor onderhoud en afwerking strikt noodzakelijk is.

De kustartillerie is daardoor evenwel tot eene periode van stilstand gedoemd; hoe wenschelijk ook eene herziening van de bewapening moge zijn, zij eischt te veel geld, dan dat in de eerste jaren gedacht kan worden aan de vervanging van veel verouderd geschut door modern, dat eenigszins gelijken tred kan houden met de verbeterde aanvalsmiddelen van een eventueel optredende vijandelijke marine, alsook met dezelve defensieve middelen.

Daarom moet het streven van ieder kustartillerist wezen, zonder groote geldelijke offers te vragen, uit het bestaande geschut te halen, wat er in zit, en daartoe te wijzen op onvolkomenheden en leemten, waar het in ieders macht is deze weg te ruimen of aan te vullen.

Dit na te gaan is het onderwerp van deze studie.

De meeste onzer kustbatterijen zijn gelegen op punten, waar hunne taak is een vaarwater af te sluiten of een doortocht van eene vijandelijke scheepsmacht te beletten. Slechts enkele hebben bovendien tot taak eene vloot te beschieten gedurende den tijd, dat deze, op grooten afstand blijvende, onze versterkingen tracht te vernielen en aldus de forceering van het vaarwater voorbereidt.

De strijd van beide soorten van batterijen is van verschillenden aard.

Bij de batterijen voor den strijd op grooten afstand, welke strijd eenigen tijd van beteekenis vordert, kan men met een matig vuurtempo volstaan. Anders is dit bij de batterijen, welke eene forceering moeten beletten. Deze handeling, waarbij de vijandelijke vloot met de grootst mogelijke snelheid langs het gevaarlijke front tracht te komen, heeft een snel verloop. In dien korten tijd wordt beslist ten voordeele van een der partijen. De forceering geheel te beletten zal onze krachten wel te boven gaan; wij moeten dus gedurende de forceering den vijand zóóveel nadeel toebrengen, dat zelfs het succes van de doorgebroken schepen niet opweegt tegen de geleden verliezen en de vijand dus feitelijk een enorm échec geleden heeft.

Snel en juist vuren is dus hoofdzaak. De snelheid van het vuur kan door kleine verbeteringen opgevoerd worden, maar een zeker maximum wordt bereikt, waarboven men niet komen kan, daar de grootte van het kaliber en de inrichting van kanon en affuit hieraan grenzen stellen.

De lading kan in een minimum van tijd verricht worden, dank zij de geoefendheid van het personeel; aan de vuurleiding de taak het verlies aan tijd, buiten de lading om, tot een minimum te reduceeren.

Voor een juist vuur wordt vereischt, dat de stukscommandant het doel steeds goed kan zien, met den goeden afstand wordt geschoten, de bediening geoefend en de stukscommandant vooral ook kalm is.

Aan dit alles ontbreekt thans veel.

Het hoofdkenmerk van de tegenwoordige vuurleiding is, dat één persoon het vuur geheel in handen houdt, dus concentratie van bevel zoo streng mogelijk doorgevoerd. Dit kan niet anders, dit moet zoo zijn. Ten behoeve van eene oordeelkundige vuurverdeling moge het wensche-lijk zijn, één factor is er, die het noodzakelijk maakt, en die factor is de rook.

Niet alleen moet de batterijcommandant thans aan elke groep opgeven, welk doel zij onder vuur moet nemen, maar tevens in welken stand op de bedding. De groepscommandant mag dien stand niet zelve bepalen, want de stand van den vuurmond bepaalt den tijd, waarop het schot zal vallen, en dat tijdstip kan door hem slecht gekozen zijn. Het is zeer goed mogelijk, dat de door zijne groep gemaakte rook voor de vuurmonden van eene nevengroep komt even voordat deze haar vuur wilde afgeven. Deze ziet plotseling het haar aangewezen doel aan het oog onttrokken, het geven van een juist vuur is haar onmogelijk gemaakt. Maar de groep zelve zou om dezelfde redenen ook gehinderd kunnen worden door de rook van eene nevengroep. De groepscommandant kan niet en mag dus ook niet het tijdstip bepalen voor het afgeven van zijn vuur, ergo de stand van zijne vuurmonden op de bedding moet door den batterijcommandant, die met al deze factoren rekening houdt, bepaald worden.

De vuurleiding draagt aan den B.-C. de doelverdeling op; de rook is oorzaak, dat zijne taak verzwaard wordt, doordat hij tevens moet nagaan, hoe elke groep het door hem aangewezen doel moet beschieten. Thans wordt die taak nog door eene tweede omstandigheid verzwaard, nl. hij moet zorgen, dat elke groep ook tijdig onderricht wordt van den afstand, waarop zij vuren moet.

De groepscommandant kan niet over eene eigen afstandmeting beschikken. Meerdere groepen hebben slechts ééne afstandmeting en, opdat de groepscommandanten nu niet elk voor zich hunne bevelen aan de afstandmeting geven, waardoor de taak voor die afstandmeting zelfs onuitvoerbaar zou worden, moet deze onder de bevelen van den batterijcommandant staan.

Verbiedt de vuurleiding aan de groepscommandanten elk initiatief, door gemis aan eigen afstandmeting kan een ander dan het opgegeven doel slechts beschoten worden op een afstand, die geschat wordt, en, daar „de zee zich niet laat meten”, is die afstand zeer waarschijnlijk onjuist, zoodat het vuur niet met de zoo vereischte nauwkeurigheid kan worden afgegeven. Wilde de G.-C. den afstand doen opmeten, dan zou

hij hiertoe het verzoek aan den B.-C. moeten doen en deze aan de afstandmeting de opdracht daarvoor geven, zoodat, vóór de groep behoorlijk den afstand verneemt, het doel wellicht reeds gepasseerd is.

Uit het bovenstaande kan dus reeds opgemaakt worden, dat twee verbeteringen noodzakelijk zijn, nl. 1e vervanging van het bruine kruit door rookzwak en 2e het inrichten van ééne afstandmeting per groep.

De gevolgen zijn:

1e. De B.-C. ziet zijne taak aanmerkelijk verlicht en kan zich geheel wijden aan zijne hoofdtaak, de vuurleiding. Hij geeft elken G.-C. diens doel op en laat aan dezen geheel over in welken stand hij wenschte te vuren, met welk projectiel, op welke trefhoogte en op welk punt van het doel. Wenschte hij evenwel bepaald te doorboren, dan geeft hij nog bovendien het projectiel aan; ook dan bepaalt de G.-C., in verband met de richting waarin het schip loopt, den stand op de bedding.

2e. Initiatief van de groeps- en zelfs van de stukscommandanten behoeft geen stoornis in het vuur van andere groepen te brengen en is mogelijk gemaakt.

3e. Waar de afstandmeting slechts één doel behoeft op te meten kan zij over meerdere metingen beschikken; dan wanneer zij meerdere doelen tegelijk moet opmeten. In meerdere of mindere mate is de meting dus zuiverder te noemen en, wat een groot voordeel is, de voorbereiding van het personeel eischt niet zooveel tijd, terwijl vergissingen, hetzij in de meetstations, hetzij aan de planchettafel, hetzij door hen, die de elektrische aanwijzers bedienen, in aantal zullen afnemen.

Daartegenover staan natuurlijk ook nadeelen. Ten eerste wordt de taak van den G.-C. een weinig verzwaard. Dit lijkt echter meer dan het in werkelijkheid is. Wel is waar wordt het groepsstation een klein batterijstation, maar de omstandigheden, die het den batterijcommandant moeilijk maakten, zijn verdwenen, hij heeft slechts te doen met één doel, nl. het hem aangewezen doel, en heeft maar één bevel te geven, dat voor vuurmonden en afstandmeting hetzelfde kan zijn.

Een tweede nadeel vormen de meerdere kosten voor het maken van de noodige meetstations, groepsstations en het batterijstation, allen goed beschermd tegen direct vuur uit scheepsgeschut. Moeten bijv. drie groepen van afstandmeting voorzien worden, dan kunnen echter drie meetstations op elk uiteinde der basis in één gebouwtje vereenigd worden, en bij gebruikmaking van eene synchronische schel, zich allen van één klokkabel bedienen. Worden de groepsstations grooter, het batterijstation kan veel kleiner worden en levert dus besparing van kosten op. Verder is de kans één batterijstation te vernielen grooter dan die bij drie groepsstations. In het eerste geval is de geheele batterij van afstandmeting beroofd, in het laatste geval slechts de betreffende groep, doch deze kan dan desnoods het doel en den afstand van eene nevgroep overnemen of wel schatten.

Het derde nadeel is het meerdere personeel, dat benoodigd zal zijn om de afstandmeting te verrichten.

Voor vergelijking beschouwen wij twee batterijen elk van drie groepen. Batterij A met ééne afstandmeting voor de geheele batterij. Batterij B met ééne voor elke groep.

Aan personeel is benoodigd voor batterij A. 1e. in twee meetstations 2 richters, 2 telegrafisten en 2 chefs; 2e. in één batterijstation 1 telegrafist (meetstations), 3 telegrafisten (groepsstations), 2 liniaalleggers, 1 planchetlezer, 1 chef-afstandmeting en 3 telegrafisten voor de elektrische aanwijzers (1 per groep); 3e. in drie groepsstations 3 telegrafisten (batterijstation).

In batterij B. 1e. in zes meetstations 6 richters en 6 telegrafisten (tevens chef); 2e. in één batterijstation 1 telegrafist (voor de 3 groepsstations); 3e. in drie groepsstations 3 telegrafisten (meetstations), 3 telegrafisten (batterijstation), 6 liniaalleggers, 3 planchetlezers en 3 telegrafisten voor de elektrische aanwijzers; resumeerende :

	Batterij A.	Batterij B.
chefs-afstandmeting	1	—
chefs-meetstations	2	—
planchetlezers	1	3
richters	2	6
lineaalleggers	2	6
telegrafisten	9	13
electrische aanwijzers	3	3

Het personeel eischt dus eene uitbreiding met 4 richters, 4 liniaalleggers en 4 telegrafisten, terwijl 2 chefs-meetstations planchetlezers worden en 1 chef-afstandmeting kan vervallen.

Thans iets over de oefening van het personeel. Mijne meening is, dat van het personeel, dat in oorlogstijd de kustvuurmonden moet bedienen, te veel geëischt wordt. Gaarne wil ik bekennen, dat dit zeer vreemd klinkt, maar eene nadere toelichting moge deze meening motiveeren.

Het 4de Regiment Vesting-Artillerie verkeert in een eigenaardigen toestand. Door de organisatie en de daardoor gevolgde oefening wordt in het regiment een soort amphibieën gevormd, half vestingartillerist, half kustartillerist. Waar de oefeningsduur bij dit regiment niet langer is dan bij de eerste drie vestingartillerie-regimenten, daar kunnen wij eenige gevolgtrekkingen maken. Op den voorgrond stel ik, dat bij alle regimenten met alle inspanning van krachten geoefend wordt. Neemt men verder aan, dat de oefeningsduur bij de eerste drie regimenten niet langer is dan noodig om goede oorlogssoldaten te vormen en het kader voor hare oorlogstaak op te voeden, dan moet noodzakelijk één der volgende gevallen voorhanden zijn :

a. bij het 4de Regiment worden goede kustartilleristen, doch slechte vestingartilleristen gevormd;

b. er worden goede vestingartilleristen en slechte kustartilleristen gemaakt; en

c. er worden halve vestingartilleristen en halve kustartilleristen gevormd. Geen dezer toestanden is goed te keuren, de meest waarschijnlijke is de laatste. Men tracht in elk onderdeel der opleiding het goede te bereiken, doch de tijd ontbreekt daartoe.

Men mag toch niet aannemen, dat het gehalte zoowel van recruten als van instructeurs beter is dan dat bij de eerste drie regimenten; die halftoestand is dus zeer zeker niet in het belang van 's lands verdediging. De fout ligt hierin, dat men personeel verlangt voor beiderlei taak geschikt, à double usage dus. Het voordeel, hieraan verbonden, weegt mijns inziens niet op tegen het nadeel, bij de kustartillerie over slechts middelmatige kanonniers te beschikken evenals bij de vestingartillerie.

In het belang van de verdediging acht ik het dus gewenscht het vierde regiment te splitsen, en aan één deel op te dragen de bediening in de kustbatterijen, aan het andere deel, die van vestingvuurmonden.

Uitstekende kanonniers en kader te vormen op beiderlei gebied kan alleen verkregen worden door verlenging van den oefeningstijd, wat zeer zeker nu niet verkregen zal worden, nu men op alle mogelijke wijzen dien diensttijd tracht te verkorten.

Maar bovendien is die verlenging mijns inziens onbillijk. Het gaat toch niet aan personen, die beiden door het lot worden aangewezen te dienen, de een korter de ander langer onder de wapenen te roepen, alleen maar, omdat de een bijv. in Amsterdam, de ander in den Helder woonachtig is.

Maar bovendien de splitsing van het regiment maakt dit niet alleen onnoodig, doch door haar kunnen in denzelfden oefentijd bruikbare soldaten gevormd worden, geschikt voor hunne oorlogstaak.

Eene globale berekening, in verband met de te bedienen kustvuurmonden in open batterijen, maakt het dan noodig vijf compagnieën uitsluitend daarvoor te bestemmen, de vijf overigen voor de vestingartillerie.

De afscheiding van de vier pantsercompagnieën van het 4de Regiment was een eerste stap de oorlogstaak als richtsnoer voor de opleiding te nemen. Thans aarzele men niet den tweeden te doen.

Uit eene beschouwing van de „proeven en oefeningen der artillerie” van de laatste jaren moge blijken, dat dan elke compagnie op zijn gebied ongeveer over de dubbele hoeveelheid munitie kan beschikken en dus practisch tweemaal zooveel geoefend kan worden, deels tot volmaking van den troep, deels voor de opleiding van de noodige groepscommandanten bij de kustartillerie en batterijcommandanten bij de vestingartillerie.

Volgens berichten is de oprichting van eene compagnie afstandmeters in voorbereiding en wellicht spoedig te verwachten. De voordeelen hieraan verbonden liggen zoo voor de hand, dat ik deze niet behoef op te sommen; het is ook niet meer noodig.

De afstandmeting moet hare diensten verleenen zoowel aan de open batterijen als aan de pantserforten, zij dient dus volkomen op de hoogte te zijn van de eischen, die elk aan haar stellen.

In hoofdzaak zullen de diensten, die gevegd worden, dezelfde zijn, uit den aard der zaak kunnen deze in details verschillen.

Pantserfortartillerie en artillerie in open kustbatterijen hebben zeer vele gemeenschappelijke belangen, beiden in vele opzichten dezelfde behoeften. Al mogen hare detailopleidingen verschillen, het is wellicht voordeelig, indien beider pogingen, in het zoeken naar verbeteringen op technisch en tactisch gebied, door ééne hand geleid worden; waar er verschillen mogen zijn, zijn er zooveel punten van overeenkomst, dat eene vereeniging tot één regiment kustartillerie in beider belang kan zijn. De samenstelling zou dan kunnen worden: *a.* compagnie afstandmeting, *b.* afdeeling pantserfortartillerie, *c.* afdeeling artillerie in open batterijen.

Wat de opleiding bij de laatste artilleriesoort betreft nog een enkel woord. Tengevolge van het tekort in tijd, werden, voor zooveel ik bijwoonde, de recruten aanvankelijk bekend gemaakt met de verrichtingen van elk nummer en bekleedden zij ook alle functies. Doch zeer spoedig ging men over tot speciaalafrichting, nl. vaste afstandrollezers N°. 1 en N°. 2, de belangrijkste functiën bij het kustgeschut. Hoewel het natuurlijk voordeelig is dit op het laatst van den oefeningstijd te doen, ten einde voor elke functie volmaakt afgerichte manschappen te vormen, zoo lijkt dit mij in het begin van de opleiding verkeerd, omdat een zekere reserve van daartoe opgeleiden komt te ontbreken. Komt de splitsing tot stand, wat ik ten zeerste hoop, dan moet en kan dit vervallen; de tijd tot volmaking van iedereen in elke functie is dan ruimschoots voorhanden.

De meerdere beschikbare tijd kan nu ten goede komen aan de opleiding tot stukscorcommandanten. De geweerloop (bevestigd aan een daarvoor bestemde vuurmond) is nu meer beschikbaar en voornamelijk daar geschiedt de opleiding van den stukscorcommandant.

Hierboven noemde ik als factor voor een juist schot de kalmte van den stukscorcommandant. Deze kan een gevolg zijn van hoog moreel, maar direct wordt deze bevorderd indien de stukscorcommandant een zeker gevoel van veiligheid heeft. In den beginne is het een vreemd gezicht, indien het stuk bij het afgaan van het schot op ons afkomt, maar door vele oefeningen went dit wel. Waar men niet aan went en wat men niet beoefenen kan, is het rustig blijven, wanneer de kogels om ons heen fluiten, en vooral als men dan voortdurend de kans loopt getroffen te worden. De stukscorcommandant, die gereed staat vuur te geven, dus op het oogenblik dat de meeste kalmte van hem gevraagd wordt, staat achter op het raam, bij 24 cM. IJ. geheel ongedekt, bij 24 cM. L/25 onder de heup gedekt en bij 24 cM. L/35 iets meer, maar toch nog te weinig gedekt.

Eene gewenschte verbetering, althans wanneer het aanbrengen van een schild ter bescherming van de geheele bediening te kostbaar is, zou zijn de standplaats van den stukscorcommandant te voorzien van een hooge staalplaat, waarin een gleuf om te richten. De kosten hiervoor zullen zeker niet hoog zijn en ruimschoots rente afwerpen.

Thans aan het einde van de beschouwingen betreffende zaken van algemeen belang gekomen, moeten mij enkele opmerkingen en vragen van het hart betreffende punten van specialen aard.

In het laatste jaar is de tegemoetkomende batterij van het Fort Erfprins te den Helder voorzien van twee groepsstations, elk met een verticale afstandmeting, welke thans nog wel een tijdelijk karakter dragen, maar in de toekomst wel een meer permanente inrichting krijgen zullen.

In twee opzichten heeft dit mijne bevreemding opgewekt en ik moet de vragen stellen: waarom hier eene verdeeling in twee groepen en waarom hier eene verticale afstandmeting?

De tegemoetkomende batterij kan vuur brengen in het Schulpengat en in het Westgat. Dit vuur zal slechts bij eene forceering op het laatste oogenblik, hetzij in het eerste, hetzij in het laatste vaarwater in vaste standen worden afgegeven en daarbij onder groote hoeken de scheepsboorden treffen. Zooals ook reeds de naam aanduidt, is haar vuur in hoofdzaak tegemoetkomend en zullen de schepen óf echarpeerend óf enfileerend worden beschoten, terwijl gedurende den strijd op grooten afstand de schepen meer dwars kunnen getroffen worden. De trefkans op schepen, welke enfileerend of echarpeerend worden beschoten is vrij klein, althans veel geringer dan bij eene beschieting dwarsscheeps en ook de trefkans bij het vuur op grooten afstand wordt geringer. Om aan de mindere qualiteit van vuur een zeker tegenwicht te geven, zou men mijns inziens de quantiteit moeten vergrooten, ergo aan meerdere groepen hetzelfde doel aanwijzen, maar zeker niet een toch reeds zwakke batterij, hier van slechts vier kanonnen, gaan splitsen. De splitsing toch werkt een vuurverdeeling zeer in de hand, ja noodigt daar als het ware toe uit; ik meen daarom de splitsing in twee groepen niet goed te kunnen verklaren.

Zooals ik boven zeide, zal het vuur op grooten afstand plaats vinden; daar de trefkans met het grooter worden van den afstand nu afneemt, zoo lijkt het mij gewenscht de richting tot een maximum van nauwkeurigheid op te voeren en daartoe is het zoo juist mogelijk meten van den afstand zeer gewenscht.

Op de groote afstanden nu geeft de verticale afstandmeting, die toch reeds moeilijker is, vooral bij een eenigszins bewogen zee, veel minder betrouwbare uitkomsten dan de horizontale basis-afstandmeting met een lange basis. De verticale basis, veranderlijk in lengte door den waterstand, welke dus voortdurend juiste observatie noodig maakt, is hier op Erfprins toch al niet groot en het is dus eenigszins vreemd te noemen deze juist hier te zien toegepast. Te meer nog daar, ten behoeve van het vuur, zoowel van de tegemoetkomende batterij als van Kijkduin, een basis Erfprins—Kijkduin op de groote afstanden uitstekende diensten zou kunnen bewijzen.

Wordt de beantwoording van beide vragen niet bepaald verboden om redenen van defensiebelang, dan zie ik hier gaarne het antwoord

op tegemoet, en hoop dan overtuigd te worden, dat ik in mijne meeningen dwaalde.

Als résumé van mijn opstel kan ik dus betoogen, dat in het belang der kustverdediging zal zijn:

1. invoering van rookzwak kruut;
- 2°. toedeeling van een afstandmeting per groep;
- 3°. reorganisatie van de kustartillerie; en
- 4°. het aanbrengen van dekkingsmiddelen voor den stukscommandant.

T. J. VAN DER WIJCK,

1e Luitenant der Artillerie.

Het Infanterie-vuur.

Over de soorten van vuur bij het hoofdwapen in gebruik is reeds veel gezegd, ook in dit Tijdschrift; en, bedriegen wij ons niet, dan schijnt eene meerderheid zich voor de afschaffing van het salvovuur te verklaren.

Nu is het niet te loochenen, dat wij er te veel vuursoorten op nahouden: het salvovuur, het langzaam tirailleurvuur, het levendig tirailleurvuur en het snelvuur, om van het „juist en snelvuren” uit het voorschrift betreffende de wapenen en schietoefeningen maar niet te gewagen.

Het technisch onderscheid tusschen het langzaam tirailleurvuur à hoogstens vier en het levendig à hoogstens acht patronen per man en per minuut is zelden waarneembaar. Gaarne nemen wij aan, dat deze vuren bij exercitiën tot hun recht komen, ook bij schietoefeningen met losse en zelfs met scherpe patronen, maar, wanneer de opleiding van den infanterist geacht wordt voltooid te zijn, dan doen zij dat niet. Bij de manoeuvres hoort men in den regel van het begin af een soort levendig tirailleurvuur, ten slotte overgaande in een oorverdoovend snelvuur, waaraan slechts door menig schrill fluitsignaal — of faute de cartouches — een einde kan worden gemaakt.

Het verloop van zulk een vuurgevecht geeft de vingerwijzing om zich slechts te houden aan een enkele vuursoort, het tirailleurvuur, hoogstens onderverdeeld in een normaal en een sneller tempo.

Moeten nu hierom het salvovuur en het snelvuur worden afgeschaft? Dit laatste, dat eigenlijk een levendig-levendig tirailleurvuur is, kan best gemist worden, maar over het salvovuur denken wij anders, zooals aan het einde van dit opstel nader zal blijken. Laten wij, om tot eene goede stemming over het behoud van het salvovuur te geraken, niet te veel bouwen op vreemde reglementen en zienswijzen, doch zelf spreken en zoeken, want in deze is het laatste woord nog niet gezegd en het zal wel een zoeken blijven tot na den dag eener toekomstige oorlogsverklaring.

Onze mannen van oorlogsondervinding, met name de officieren van het Indische Leger, zijn niet best te spreken over de afschaffing van het salvovuur. Zij verklaren het salvovuur onomwonden voor onmisbaar en nu kan men daarop wel antwoorden, dat dit dan waar moge zijn voor onze koloniale oorlogen, anderen beweren dat er geen afzonderlijke

Indische tactiek bestaat en, is dit zoo, dan zal daarop de vuurtactiek, waartoe toch ook de vuursoorten behooren, wel geen uitzondering maken.

Het is niet de bedoeling om hier de regelen vast te stellen in welke bijzondere gevallen van salvovuur gebruik zal worden gemaakt. Zeker is het, dat de vredes-schietuitkomsten van salvovuur vooral niet minder zijn dan van eenig ander vuur, en bovendien heeft het twee groote voordeelen.

Salvovuur maakt indruk, zoowel bij verrassend optreden tegenover den vijand, als bij vreedzame plechtigheden (militaire begrafenis; zie o. a. de berichten over de onthulling te Weenen van het gedenkteeken voor Aartshertog ALBRECHT, waarbij pelotonsgewijze salvovuur werd afgegeven). De reccruut leert bij het salvovuur in alle houdingen en in den kortst mogelijken tijd tot vuren gereed te zijn, waarbij hij geheel blijft in de hand van den vuurleider; daarentegen geeft bijv. het langzaam tirailleurvuur, althans bij vredesoefeningen, aanleiding om langzaam en bedaard weder een nieuwe patroon in de kamer te brengen, om des te gemakkelijker de kwart minuut zoek te maken, waarop de schoten elkander gemiddeld dienen te volgen.

Zoowel uit een oogpunt van opleiding als van uitvoering (vuurleiding en vuurdiscipline), zou het gewenscht zijn om slechts een enkele vuursnelheid voor het tirailleurvuur vast te stellen. Indien in een gegeven tijd een grooter aantal patronen verschoten moet worden, dan dient de oplossing dezer vraag niet gezocht te worden in den overgang tot een snellere vuursoort, zooals thans is voorgeschreven, maar door meer afdeelingen aan het vuur te doen deelnemen. Dikwerf schiet echter tijd te kort of is het gevaarlijk om afdeelingen naar de tirailleurlinie te zenden, zoodat het overweging verdient, om reeds in het begin 2 en nog liever 3 sectiën per compagnie voor de tirailleurlinie te bestemmen. De compagniescommandant kan het vuur dan doen openen door het vierde gedeelte der linie (een groep per sectie, of — als 4 sectiën opgelost zijn — een sectie per compagnie), om vervolgens daaraan te doen deelnemen door de helft (de oneven of even groepen of sectiën) en eindelijk door het geheel.

Het is een zeer moeilijke zaak om de maximum grens der vuursnelheid te bepalen. Wanneer de man volkomen bekend is met de vuurregels omtrent houding, laden, vizierstellen, richten, aftrekken, enz., en men laat hem dan, te beginnen op 2000 M. van een onderstelden vijand, vrij in het aantal af te geven schoten, dan zal de vuursnelheid waarschijnlijk vanzelf gaan toenemen met het kleiner worden der afstanden, omdat telkens minder tijd gevorderd zal worden voor het behoorlijk richten. Ook in het gevecht zal de vuursnelheid, meestal met het meer naderen tot den vijand, grooter worden, zoodra de zenuwen beginnen te werken en het denkend vermogen gaat sluimeren.

Tusschen de vuursnelheid aan het begin en op het einde zal dus wel eenig verschil bestaan, maar indien men hieruit de wenschelijkheid

ging affeiden om langzaam te vuren op de groote afstanden en in een sneller tempo op de kleine, dan zou men zich zeer kunnen vergissen, zooals nader zal blijken.

Hoe het zij, men zal zich kunnen voorstellen, dat er gepleit kan worden, voor het gebruik zoowel van een enkele vuursnelheid als van meer. Doch de theorie behoort hierover niet te beslissen en moet de oorlog dit doen, dan is het te laat: *vóór eene aanstaande herziening onzer reglementen moet derhalve het vraagstuk der vuursnelheid worden opgelost aan de Normaal-Schietschool.*

Aan deze inrichting dienen door proeven ook nog eenige andere zaken te worden opgehelderd, alvorens nieuwe regelen voor de vuurleiding kunnen worden voorgeschreven en, om die proeven eenigszins aan te geven, zullen wij enkele paragrafen van de vuurleiding uit de C.S. zoo beknopt mogelijk aan eene beschouwing onderwerpen.

Zonder bezwaren zullen de proeven aan de Normaal-Schietschool wel niet kunnen genomen worden, want het gaat bijvoorbeeld niet aan, om daarvoor een beperkt personeel en een beperkt terrein te bezigen, maar gelukkig zal men spoedig over de uitgestrekte heide bij Harskamp kunnen beschikken en daarmede over een voldoende aantal schutters, als de legerplaats betrokken wordt.

Vooraf zij opgemerkt, dat het tot de eigenschappen van een goed vuurleider moet behooren, om zich rekenschap te kunnen geven van het maximum te verwachten percent treffers op alle afstanden en allerlei doelen. Dit maximum moet uit het geheugen berekend kunnen worden, waartoe de vuurleider bekend moet zijn met de spreiding van het buudelschot en met de bestreken ruimten achter het doel. Reeds het woord maximum duidt aan, dat van nauwkeurigheid zelden sprake kan zijn, want dan zouden o. a. zoowel de opstellingen en afmetingen van en de afstand tot het doel, als de door den eigen troep te maken dieptespreidingen bekend moeten zijn. Geheel of ten deele zal dit alles in den regel geschat moeten worden en zal men tot een onjuiste uitkomst komen, doch dit is toch de eenige practische wijze om, zij het dan ook een oppervlakkig oordeel te verkrijgen.

§ 69.

In de tweede alinea is niet opgenoemd de daarvoor beschikbare of vereischt wordende tijd, terwijl de verklaring wordt gemist wat door voldoende uitwerking moet worden verstaan.

Voldoende uitwerking treedt in het algemeen in, als de gevechtskracht van de tegenpartij is gebroken, wat het geval zal zijn zoodra n % der sterkte buiten gevecht is gesteld, een resultaat afhankelijk van aantal schutters, vuursnelheid en beschikbaren tijd.

De waarde van n moet op tactische gronden worden vastgesteld en voorts moet door schietproeven gezocht worden naar de verhouding tusschen het *aantal treffers in de figuren* en het *aantal getroffen figuren*.

Wanneer men deze verhouding weet en het maximum te verwachten percent treffers uit het geheugen berekend heeft, dan kan men zich gemakkelijk rekenschap geven van de minimum-getallen voor het benodigd aantal geweren, de vuursnelheid en den tijdduur.

Het gevechtsschieten met afdeelingen geeft den vuurleiders gelegenheid om zich hiermede vertrouwd te maken, maar dan moet dit gevechtsschieten niet in enge vormen worden gekneld en vooral moeten de voorbeelden uit Bijlage E van het voorschrift betreffende de wapenen en schietoefeningen verwijderd worden, want zulks leidt niet tot het kweken van zelfstandigheid maar van navolging. Zoodra die voorbeelden stipt worden gevolgd, zijn het geen oefeningen meer voor den leider, maar worden het proefvuren, waaraan niemand iets heeft.

Voor het gevechtsschieten kan wel een programma worden opgemaakt, maar de leider moet met zijn opdracht onbekend blijven tot het tijdstip der uitvoering, waaruit volgt dat afwisseling gebracht moet worden in het programma, zoodra andere series aan de beurt komen om het gevechtsschieten te beoefenen. (1)

§ 70.

De keuze der plaats is ook afhankelijk van den vorm van het terrein, want deze kan zoodanig zijn, dat men te veel aan toevaltreffers blootstaat, zoo bijv. als de tirailleurlinie, opgesteld achter den kam eener hoogte, een terrein achter zich heeft met eene helling, overeenkomende met de verticale doorsnede van den bundel. De ondersteuningstroepen kunnen dan wel aan 's vijands oog onttrokken zijn, maar niet aan het bovenste gedeelte van den bundel, die op de tirailleurlinie gericht was.

De tirailleurlinie, die het vijandelijk vuur tot zich trekt, heeft in dit geval een verkeerde plaats gekozen en zou veel beter zijn opgesteld met den kam achter zich.

§ 72.

In deze paragraaf staat het woord „voldoend” cursief gedrukt, zonder dat de gewone lettersoort aangeeft, wat hieronder te verstaan.

Als regel moet gelden, dat een front bezet worde van nagenoeg gelijke breedte als dat van de tegenpartij en slechts bij uitzondering zal een breed front op een minder breed doel zijn vuur afgeven. Is de breedte van het doel geschat en dié van het eigen front bepaald, dan kan het de voorkeur verdienen alle beschikbare geweren aan het vuur te doen deelnemen, waardoor den benodigden tijd minder kan worden genomen

(1) Onder de jongste geschriften over vuurleiding verdient vooral de aandacht: Generalleutnant ROHNE. Das gefechtsmäßige Abtheilungsschieszen der Infanterie, 1899.

en het munitieverbruik over een grooter aantal schutters zal worden verdeeld.

§ 73.

Boven werd reeds gesproken over het zoeken, door middel van schietproeven, naar een gewenschte snelheid van vuren.

Wanneer men tirailleurvuur bezigt met een normaal tempo van 5 à 6 schoten (wat niet te veel is) en een met sneller tempo van 10 tot 12 schoten, dan zal het eerste *meer* treffers behalen dan het tweede, mits geschoten wordt met *het juiste vizier*.

Dat goede vizier is echter uitzondering, de afstanden en de atmosferische invloeden worden nimmer goed geschat en bovendien zal de tegenpartij zelden zich bevinden op een afstand, overeenkomende met een der verdeelstrepen van het vizier. Veilig mag men aannemen, dat in den regel geschoten zal worden met een vizier, hetwelk 100 of 200 M. meer of minder met het juiste vizier verschilt.

Hoe grooter dit verschil is, des te *meer* treffers zal men behalen als het *sneller vuur* wordt toegepast, want dit maakt de dieptespreiding grooter door het minder tijd besteden aan behoorlijk richten. ⁽¹⁾

Bij het onderzoek naar de gewenschte vuursnelheid, dienen *vergelijkende schietproeven* genomen te worden met de vizieren voor den afstand en die, welke 100 en 200 M. meer en minder daarmede verschillen, elk met een tirailleurvuur van normaal en snel tempo van even langen tijdsduur, daarbij blijvend op denzelfden afstand van het doel.

Hieruit zal kunnen worden afgeleid, dat in den regel gebruik zal moeten worden gemaakt van het sneller tempo, omdat doorgaans de afstanden niet bekend zijn.

§ 74.

Eene behoorlijke verdeeling van het vuur is noodzakelijk om een groot aantal personen buiten gevecht te stellen, waar het toch eigenlijk om te doen is.

Maar eene behoorlijke verdeeling zal alweer tot de uitzonderingen behooren, omdat men over het algemeen geneigd is te richten op het midden van het doel of op de meest zichtbare deelen. Men ziet dan ook, zelfs bij het vuren op de kleine afstanden, dat de buitenste figuren eener schijf dikwerf vrij blijven.

Wanneer eene vijandelijke stelling onafgebroken bezet is, dan zal het wel een wonder mogen heeten, als zij ook onafgebroken hare kopschijven laat zien. Toch moet de aanvaller, om overwicht te verkrijgen, voor eene behoorlijke verdeeling zorgen en daarom verdient het over-

⁽¹⁾ Bij proeven in Italië is gebleken, dat bij een misschatting van 200 M. meer of minder, het sneller vuur het dubbel percent treffers gaf van het normale (Mittheilungen 1899, bladz. 311 e.v.).

weging om bij oefeningen met losse patronen tegenover door enkele groepen of manschappen gemarkeerde stellingen of vakken, recht vooruit te laten richten. Een enkele maal late men dan met scherp schieten op een op den grond liggende schijf van staande figuren (dus onzichtbaar), geëncadreerd door rechtopstaande kopschijven.

§ 75.

Het tot op 50 M. nauwkeurig bepalen van den afstand is van het grootste belang, maar boven 600 M. is zulks nog nimmer vertoond. Bij schattingen op het oog worden steeds fouten gemaakt gemiddeld van $\frac{1}{3}$ tot $\frac{1}{6}$, hoewel iedereen wel ondervinding zal hebben van nog veel grootere afwijkingen, terwijl afstandmeters, die even spoedig als het oog werken, nog uitgevonden moeten worden.

Toch is het weten van den afstand voor het infanterievuur van zoo veel gewicht, dat sommigen onder vuurleiding enkel verstaan het bepalen van den afstand en van het vizier.

Bij gewone oefeningen en manoeuvres worden de vizieren met de meeste beslistheid aangegeven. Als ze nu ook maar juist waren! Controle doet zich alleen voor bij het schieten met scherp en dan kan men wel zeggen, dat daarbij *onbekende afstanden* in het spel zijn, maar voor de meeste garnizoenen niet een *onbekend terrein*.

Nu maakt het een groot verschil uit of men de afstanden en vizieren op bekend of op onbekend terrein moet bepalen; in het laatste geval zal de schattingsfout veel grooter zijn en zoo valt terstond het nut in het oog om troependeelen uit liefst al de garnizoenen beurtsgewijze naar de Legerplaats van Harskamp te zenden. Zoolang dit terrein minder bij de vuurleiders bekend is, des te moeilijker zal de vuurleiding, met het oog op de schatting van afstand en breedte van het doel, blijken te zijn en er zal een meer leerzame ondervinding worden opgedaan dan op de terreinen, waar men tot dusverre gewoon was de oefening te houden.

Het verdient dan ook geen aanbeveling om bijv. kaarten van de Legerplaats bij Harskamp uit te reiken, waarop de kampementsgebouwen, merkteekens, enz., voorkomen, waarnaar men zich kan oriënteren, om een min of meer juisten afstand te bepalen. Het terrein, bestemd voor de gezamenlijke schietoefeningen aldaar, is van zulke afmetingen, dat meermalen afwisseling kan gebracht worden in de opmarsrichting eener compagnie. Hoe minder vaste teekens daarop gebracht worden, des te beter, alleen zij men bedacht op de aanwezigheid bij elke vurende compagnie van een deskundige, die den compagniescommandant moet waarschuwen, zoodra een schietrichting gevaar zou kunnen opleveren op veilig geacht terrein.

§ 76.

In deze paragraaf worden regelen voorgeschreven omtrent het gelijk-

tijdig gebruik van 2 of 3 vizieren, evenwel zonder naderen uitleg van de uitvoering.

Om verwarring te voorkomen, zou het aanbeveling verdienen, dat alle groepen eener sectie een zelfde vizierstelling aannamen en behielden. Maar wanneer dan 2 of 3 vizieren gelijktijdig moeten gebruikt worden en er bevindt zich maar eene sectie (aanvankelijk in den regel bij den aanvaller) of wel er zijn twee sectiën (aanvankelijk in den regel bij den verdediger) in de tirailleurlinie, dan zou zich reeds dadelijk een bezwaar opdoen.

Bovendien moet volgens het reglement het vizier bepaald worden door den sectiecommandant, zoodat er, ingeval van waar gebleken of vermeende noodzakelijkheid om meer dan een vizier te bezigen, wel niet anders opzit dan verschil te brengen in de vizierstellingen der groepen tot dezelfde sectie behoorende.

Eene andere moeilijkheid is: de herhaalde veranderingen in de vizierstellingen (telkens met 100 M.) bij het krimpen der afstanden tusschen de wederzijdsche partijen. Wanneer oorspronkelijk drie vizieren genomen zijn en de schietuitkomsten (aanslagen en toegebrachte verliezen) zijn niet waar te nemen, dan zal, na elken sprong of voorwaartsche beweging van een der partijen, menig sectiecommandant verlegen zijn omtrent de keuze van het oogenblik om tot vizierverandering over te gaan of tot het gebruik van twee vizieren en eindelijk slechts tot één.

Wanneer eene tirailleurlinie van drie of vier sectiën op de grootste afstanden begint te vuren met drie verschillende vizieren en men neemt maatregelen, dat geen der sectiecommandanten de vizierveranderingen bij de nevensectiën kan hooren of opmerken, dan zal men tot verrassende ontdekkingen komen, als men de vizierstellingen gaat opnemen een oogenblik vóór het bereiken der kleine afstanden.

Zooals bekend is worden 2 of 3 verschillende vizieren gebezigd om de dieptespreiding van het bundelschot te vergrooten, waarbij dus op kunstmatige wijze goede schutters verlaagd worden tot middelmatige.

Wanneer men voorts nagaat, dat, bij het gebruik van twee of drie vizieren, het sneller vuur veel betere uitkomsten oplevert dan het langzame (vergelijk boven onder § 73), niettegenstaande bij het eerstgenoemde de goede hoedanigheden van de schutters veel minder tot hun recht zullen komen dan bij laatstgenoemd vuur, zoo moet hieruit en uit de vorige alinea volstrekt niet worden afgeleid, dat men kan volstaan met den man op te leiden tot middelmatig schutter en dat alle verdere moeite slechts teleurstelling, geld- en tijdverspilling zoude opleveren.

Neen. Bij onjuiste schatting van den afstand, waarop — en dit kan niet genoeg herhaald worden — in den regel gerekend moet worden, moge het onverschillig zijn of goede schutters dan wel middelmatige schutters met twee of drie vizieren eene groote vuursnelheid ontwikkelen, die goede schutters komen vast en zeker in het voordeel, zoodra de afstand bereikt wordt van het bestrijkend bundelschot, als wanneer

het beslissend vuurgevecht weldra een aanvang zal nemen. Dit zal zijn nabij de grens tusschen de middelbare en kleine afstanden en terecht wordt dan ook den aanvaller voorgeschreven om zoo laat mogelijk het vuur te openen, ten einde des te eerder de afstanden te doorworstelen, vanwaar men slechts weinig treffers zal maken ten koste van een groot munitieverbruik.

Die infanterie zal als overwinnaar uit den strijd komen, die eene opleiding tot goede schutters heeft genoten en die den moed en de volharding heeft getoond om op de groote en middelbare afstanden geen trekker aan te raken. ¹⁾

Wanneer men nu let, eenerzijds op een groot munitieverbruik — als een noodwendig gevolg van het gebruik van meer dan één vizier in verband met eene groote vuursnelheid —, hetwelk licht kan leiden tot munitieverspilling in het algemeen en tot munitiegebrek op de kleine afstanden, en anderzijds op de groote moeilijkheden verbonden aan het inzetten en het telkenmale streepje voor streepje verlagen van twee of drie vizieren, zoo kan het aanbeveling verdienen om te bepalen, dat:

bij bekendheid van den afstand, de verdediger het vuur reeds kan openen met de hoogste vizierstelling;

bij onbekendheid van den afstand, het vuur slechts geopend moet worden, als de tegenpartij of andere omstandigheden daartoe dwingen, hetwelk niet wegneemt, dat troepen, die zich zonder te vuren tegenover een vijand bevinden, toch hun *vizier zullen stellen* en zoo noodig telkenmale veranderen, ten einde ook in dit opzicht zoo spoedig mogelijk tot vuren gereed te zijn;

wanneer op (groote of middelbare) onbekende afstanden geschoten moet worden, dan moet eene groote vuursnelheid ontwikkeld worden, zijnde het — met het oog op het gevaar van munitieverspilling — een daad van gezag en verantwoordelijkheid om het bevel te geven tot opening van het vuur;

dat, in laatstbedoeld geval, slechts *één enkel vizier* zal genomen worden en wel van dat veelvoud van 300 M., hetwelk den geschatten afstand het meest nabij komt (Bij voorkeur het naastbijgelegen lagere vizier, omdat dan op meer aanslagen kan gerekend worden).

Het gebruik van slechts één vizier wordt natuurlijk voorgesteld met het oog op de groote bezwaren, verbonden aan dat van twee of drie vizieren ²⁾. en aangezien het de bedoeling toch is om eene groote dieptespreiding te verkrijgen, wordt het getal 300 voorgesteld, omdat bij een

¹⁾ Als een bijzonder voorbeeld kan worden aangehaald, dat in Atjeh somwijlen een premie wordt uitgelooft aan elken marechaussee, die van eene ontmoeting met den vijand terugkeert in het bezit van al zijne patronen — en eene nog grootere, wanneer bij het handgemeen zelfs geen gebruik is gemaakt van het geweer als stootwapen.

²⁾ In Duitschland worden hoogstens twee vizieren gelijktijdig gebruikt op onbekende afstanden boven de 800 M.

schattingsfout tot dat bedrag en eene groote vuursnelheid toch treffers zullen gemaakt worden. Voorts is het duidelijk, dat eene vizierversandering van 300 tot 300 M. veel gemakkelijker is voor vuurleiding en vuurdiscipline dan een van 100 tot 100 M. Ook de veelvoud van 500 M. zouden aan den eisch kunnen voldoen, doch aan eene keuze en beslissing in deze, zullen uitgebreide proeven dienen vooraf te gaan.

Om te kunnen voldoen aan den eisch eener gemakkelijke vizierversandering, telkenmale van 300 of 500 M., zou het vizier eene kleine wijziging moeten ondergaan, waarbij een voorbeeld kan genomen worden aan het Zwitsersche geweer. Bovenop een der vleugels van het Zwitsersche boogklepvizier staan, evenals bij ons geweer, de verdeelstrepen voor 100 M. verschil, terwijl op den linkerzijwand andere strepen zijn aangebracht voor de afstanden van 300, 500, 1000, 1500 en 2000 M.

Een aanvaller of verdediger, die met de afstanden bekend is, behoeft van deze zijstrepen geen gebruik te maken. Blijkt door waarneming, dat, bij het gebruik der zijstrepen, een te hoog vizier gebezigd wordt, dan wordt dit onmiddellijk op de naast lagere zijstreek gesteld. Blijkt daarentegen, dat de schoten te kort vallen en dat mitsdien een te laag vizier gebezigd wordt, dan moet niet worden overgegaan tot vizierversandering, maar dient dit eene aansporing te zijn voor den aanvaller om een sprong voorwaarts te doen en voor den verdediger om zijn vuur te verslappen, totdat de gewenschte afstanden door den aanvaller zijn bereikt.

§ 77.

Onder § 74 is boven reeds gewezen op de wenschelijkheid om in sommige gevallen ook te laten richten op punten van het terrein, waar geen doelen te zien zijn, maar waar toch de vijand zich kan ophouden.

§ 78.

Tegen aanvallende cavalerie zal het vuur niet boven de 600 M. worden geopend, ofschoon het boven dien afstand, door hare evolutiën dikwerf moeilijk te zeggen zal zijn, wanneer en op wien de aanval gemunt is.

Sommigen leiden uit deze bepaling en uit § 102 der B. S. af, dat boven 600 M. niet op cavalerie gevuurd mag worden, anderen dat zulks wel het geval mag zijn en de laatsten kunnen zich o. a. beroepen op de bepaling, dat de verdediger het vuur steeds kan openen op doelen, welke voldoende trefkans opleveren.

Nu levert cavalerie in beweging, vooral als zij is in snellen gang en verspreid, althans boven de 800 M. al heel weinig trefkans op, zoodat, als men eenig nut van zijn munitieverbruik wil beleven, een langdurig en overstelpend vuur dient afgegeven te worden. Vuur van kleine afdeelingen op cavaleriepatrouilles en pelotons in beweging kan leiden tot munitieverspilling en het verdient daarom overweging voor te schrijven,

dat tegen in beweging zijnde cavalerie boven de 600 M. slechts mag gevuld worden, wanneer hare sterkte geschat wordt op minstens een eskadron en in dit geval door minstens een compagnie (vergelijk § 82). Omtrent het vuur tegen cavalerie mag de C. S. wel wat meer inlichtingen verschaffen.

§ 79.

Hoewel op een troep in liggende houding de trefkans geringer is dan op een in knielende, zoo verdient toch de laatste houding enige aanbeveling voor den aanvaller, omdat, vooral na het eindigen eener beweging, de adembalingen bij staande of liggende houding meer hinderlijk zullen zijn om behoorlijk te richten; in zulk een geval zullen dan ook van de knielende houding betere uitkomsten kunnen verwacht worden. Bovendien wordt bij het gebruik der knielende houding de troep veel spoediger tot staan of in beweging gebracht, zoodat de afstand van het bestrijkend bundelschot eerder bereikt wordt dan wanneer men telkens gaat liggen.

§ 80.

In deze paragraaf wordt gezegd, dat tegen weinig zichtbare doelen langzaam gevuld moet worden, omdat op dat doel toch niet veel treffers kunnen verkregen worden.

Dit kan alleen waar zijn bij goede vizierstelling en als het bundelschot bestrijkend wordt, dus op de kleine afstanden, maar dan behoort het langzame vuur tot de onmogelijkheden.

Zoodra elke compagnie zich kan verheugen in de aanwezigheid van afstandschatters, die, met een enkelen oogopslag, hetzij met of zonder behulp van een afstandmeter, geen grootere schattingsfout maken dan van 50 M., eerst dan zou de vuurleiding veel gemakkelijker worden, het langzame vuur in het algemeen moeten worden uitgevoerd en ons reglement in vele opzichten ongewijzigd kunnen blijven, waarbij evenwel het langzame vuur best tot 5 à 6 patronen per minuut kon worden opgevoerd.

Doch afgaande op de onderstelling, dat er steeds gemiddelde schattingsfouten van $\frac{1}{3}$ tot $\frac{1}{6}$ (dus ook grootere) zullen gemaakt worden, is het bestaand reglement te idealistisch.

Door vorenstaande beschouwingen te volgen, komt men dan tot de volgende besluiten:

Zijn de afstanden tot alle punten in het voorterrein bekend, wat zich in den regel alleen bij den verdediger zal kunnen voordoen, dan veroorlooft de dracht van het wapen en de levende kracht van het projectiel, om reeds met de hoogste vizierstelling het vuur te openen en verder gebruik te maken achtereenvolgens van alle verdeelstrepen.

Zijn de afstanden niet bekend, gezwegen nog van de atmosferische invloeden, dan mag vuur op de groote en zelfs op de middelbare afstanden slechts bij hooge uitzondering worden afgegeven. Alsdan wordt met zooveel mogelijk geweren eene groote vuursnelheid ontwikkeld (van 10 à 12 schoten per man en per minuut). Op gronden hierboven ontwikkeld, doch nader door proeven na te gaan, zou dan met eene enkele vizierstelling per afstand kunnen worden volstaan en dient deze, althans bij den aanvaller, slechts per 300 of 500 M. te worden veranderd.

Groote vuursnelheid zal wel in de meeste gevallen worden of moeten worden ontwikkeld. Ook bij den verdediger zal een tijdstip komen, dat de troep minder in de hand van den vuurleider blijft en vanzelf tot eene groote vuursnelheid overgaat.

Eene groote vuursnelheid gaat echter gepaard met een groot munitieverbruik en om hieraan eenig tegenwicht te geven, wat mogelijk zal zijn op de groote afstanden en wat tevens nuttig kan zijn als slechts weinig schoten behoeven te worden afgegeven, behoudt het salvovuur nog altijd recht van bestaan.

Salvovuur houdt den troep in de hand van den vuurleider en zal zulks ook doen in het werkelijk gevecht, wanneer de moreele invloeden nog niet te sterk werken.

Het tirailleur- of enkelvuur kan nauwkeurig gereguleerd worden en in vreedstijd aldus worden beoefend en toegepast, maar staat men eenmaal tegenover eene tegenpartij, die terugvuurt, dan zullen de vuurregels stuk voor stuk worden nagelaten en wel te eerder, naarmate de troep minder geoefend is geworden in de practijk van het gevechtsschieten, en dan zal rekening dienen gehouden te worden met de leer der gevechtsspreiding, de zoogenaamde theorie van WOLOZKOÏ.

Doch hoe het zij, alvorens wijzigingen omtrent het infanterievuur in de reglementen worden aangebracht, dienen eerst de beginselen min of meer door proeven te worden vastgesteld.

(R.)

BOEKBEOORDEELING.

Een en ander over Vuurleiding op open Kustbatterijen, naar aanleiding van het Aanhangsel Handboek Vesting-Artillerie, door W. VOSMAER. Haarlem. DE ERVEN LOOSJES, 1899.

Met het in het licht geven van bovenstaand geschrift beoogt de Kapitein VOSMAER tweeërlei, en wel in de eerste plaats te wijzen op eenige onjuistheden, voorkomende in het in 1898 verschenen Aanhangsel van het Handboek voor de Vesting-Artillerie, ten dienste van de Kust-Artillerie in open batterijen, en in de tweede plaats eenige wenken te geven, die hem bij ondervinding bleken nuttig te wezen.

De groote waarde, welke dit boekske heeft, zoowel voor den kustartillerist, als voor hen, die belang stellen in het vuren der kustartillerie, is voornamelijk gelegen in deze wenken, waarin Schr. de aandacht vestigt op eenige voorname factoren, welke de vuurleiding en, als onderdeel daarvan, de vuurverdeeling der kustartillerie beheerschen. Daar, waar met het oog op den bijzonder korten tijd, waarin de handelingen van de kustartillerie moeten afgespeeld worden, geen vuur zoo moeilijk is als het vuren uit kustgeschut, kan eene zoo klare uiteenzetting van den gewenschten gang van zaken zeker veel nut stichten.

Wij wenschen in het bijzonder nog opmerkzaam te maken op een mede door Schr. aangeroerd punt, namelijk de bezwaren, welke bij het vuren met kustgeschut voortspruiten uit het gebruik van rookgevend buskruit, en waarop wij reeds op blz. 299 van den jaargang 1896 van dit Tijdschrift de aandacht vestigden. Ieder weet, dat de kruitdamp de hoofdoorzaak is van de moeilijkheden, die de vuurleiding bij kustbatterijen ondervindt, moeilijkheden zoo groot, dat dientengevolge de goede verdediging onzer kustversterkingen in niet geringe mate belemmerd wordt. Men zou dan ook meenen, dat het voor de hand gelegen had de voorziening van het kustgeschut van rookzwak buskruit ernstig aan te vatten, zoodanig niet gelijktijdig met die van het veldgeschut, dan toch in elk geval zoo spoedig mogelijk daarna en in ieder geval vóór die van het vestinggeschut. Dat dit niet heeft plaats gehad, betreuren wij ten zeerste, doch gelukkig begint het ook in dit opzicht te dagen. Zijn namelijk de geruchten, welke ons ter oore kwamen, juist, dan zal binnen korten tijd, ook bij ons, het vraagstuk van het rookzwak buskruit voor het kustgeschut worden ter hand genomen. Moge de juistheid van dit bericht spoedig blijken en de kustvuurmonden weldra over het benoodigde rookzwak buskruit

beschikken, opdat de vuurleiders op onze kustbatterijen in staat gesteld worden van hunne kostbare vuurmonden zoo goed mogelijk partij te trekken ten bate van de verdediging onzer reeden en zeegaten.

Ter aankondiging ontzagen:

Des Hollanders & Landvolk (1899). K. de H. en de H. Officier 5. ingeleide
 dans l'arme de l'artillerie. (1899). W. Van der
 . Uitsluitend van het Regiment voor de Garnizoensbatal en Algemeen
 . (1899). W. Van der
 . (1899). W. Van der
 . (1899). W. Van der
 . (1899). W. Van der

Ter aankondiging ontvangen:

Les Hollandais à Lombok (1894). K. DE HARTOGH, Officier d'infanterie dans l'armée néerlandaise. *Amsterdam* 1899. W. VERSLUYS.

Uittreksel van het Reglement voor den Garnizoensdienst en Algemeen Voorschrift betrekkelijk den dienst der wachten bij gevangenen, ten behoeve van Onderofficieren en Korporaals door B. G. KOOPMAN, Majoor, Provinciale Adjudant. Zevende herziene en verbeterde druk. *Zutphen*, 1899. W. J. THIEME & CIE. Prijs f 0.40.
